

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GRAFİK VE FOTOĞRAF

**SANAT TARİHİ DÖNEMLERİ
211GS0112**

ANKARA 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ 1	3
1. TARİH ÇAĞLARI.....	3
1.1. Prehistorik (Tarih Öncesi) Dönem	3
1.1.1 Paleolitik Çağ	3
1.1.2 Mezolitik Çağ	4
1.1.3 Neolitik Çağ.....	4
1.1.4 Kalkolitik Çağ.....	5
1.1.5 Maden Çağı.....	5
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	7
ÖĞRENME FAALİYETİ 2	10
2. MISIR SANATI	10
2.1. Akrep Zekhen ile İki Taçlı Narmer.....	10
2.2. Yukarı Mısır Dönemi	10
2.2.1. Badarian (MÖ 4500- 4000)	11
2.2.2. Naqada I (Amratian) (MÖ 4000-3500).....	11
2.2.3. Naqada II (Garzean)	12
2.3. Eski Krallık (MÖ 2900-2270).....	14
2.4. I.Ara Dönem (MÖ 2270-2100)	15
2.5. Orta ve Yeni Krallık Dönemi.....	15
2.5.1. I. Ara Dönem (MÖ 2100-1700).....	15
2.5.2. II. Ara Dönem (Hiksoslar) (MÖ 1700-1555).....	15
2.5.3. Yeni Krallık (MÖ 1555-1090).....	17
2.6. Geç Dönem (MÖ 712-670)	18
2.7. Hellenler ve Yıkılış	19
UYGULAMA FAALİYETİ	20
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	22
ÖĞRENME FAALİYETİ- 3	25
3. MEZOPOTAMYA SANATI	25
3.1. Mezopotamya Sanatı.....	25
3.2 Eski Sümer Sanatı (M.Ö. 2600- 2500).....	26
3.3. Cemdet Nasr Sanatı.....	28
3.4. Mesilim Sanatı (MÖ 2600-2500)	29
3.5. İlk ve Yeni Sümerler (M.Ö. 5000-2400; MÖ 2150-1950).....	30
3.6. Akkad Sanatı	31
3.7. Eski ve Yeni Babil Sanatı (MÖ 1900- 1600; MÖ 626-539)	32
3.8. Asurlular	34
UYGULAMA FAALİYETİ	37
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	39
ÖĞRENME FAALİYETİ 4	42
4. ANADOLU UYGARLIKLARI	42
4.1. Hitit (MÖ 1650/1620-650).....	42
4.1.1. Geç Hitit Uygarlığı (MÖ 1200-650).....	42
4.2. Frigya (MÖ 750-300).....	44
4.3. Lidya (MÖ 700-300).....	46

4.4. Urartu (MÖ 860-580).....	47
UYGULAMA FAALİYETİ	49
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	51
ÖĞRENME FAALİYETİ 5	54
5. YUNAN SANATI.....	54
UYGULAMA FAALİYETİ	60
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	62
ÖĞRENME FAALİYETİ 6	65
6. ROMA SANATI	65
UYGULAMA FAALİYETİ	72
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	74
MODÜL DEĞERLENDİRME	77
CEVAP ANAHTARLARI.....	80
ÖNERİLEN KAYNAKLAR.....	82
KAYNAKÇA	83

AÇIKLAMALAR

KOD	211GS0112
ALAN	Grafik ve Fotoğraf
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Sanat Tarihi Dönemleri
MODÜLÜN TANIMI	Sanat Tarihi dönemlerinin özelliklerini kavrayarak tarih şeridi ve eserlerinin ikonografik çözümleme becerisinin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Ön koşul yoktur.
YETERLİK	Sanat Tarihi dönemlerini incelemek.
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Sanat Tarihi dönemlerinin özelliklerini kavrayarak tarih şeridi ve eserlerinin ikonografik çözümlemesini yapabileceksiniz. Amaçlar 1. Prehistorik Çağ dönem özelliklerini inceleyerek Tarih şeridi hazırlayacak ve dönemlerin tarihlerini, isimlerini ve önemli yerleşim bölgelerini şerit üzerinde doğru olarak yerleştirebilecektir. 2. Mısır sanatını inceleyerek döneme ait eserleri ikonografik çözümlemesini yapabilecektir. 3. Mezopotamya sanatını inceleyerek döneme ait eserleri ikonografik çözümlemesini yapabilecektir. 4. Anadolu Uygarlıklarını inceleyerek döneme ait eserleri ikonografik çözümlemesini yapabilecektir. 5. Yunan sanatını inceleyerek döneme ait eserleri ikonografik çözümlemesini yapabilecektir. 6. Roma sanatını inceleyerek döneme ait eserleri ikonografik çözümlemesini yapabilecektir.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Bilgisayar, projeksiyon, internet, sanat galerileri, müzeler, slayt makineleri, atölye ortamı, dönemlere ait sanat eserleri
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Her faaliyet sonrasında o faaliyetle ilgili değerlendirme soruları ile kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda size ölçme aracı (uygulama, soru-cevap) uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci;

Temel sanat tarihi dersi ve bu dersi oluşturan 3 adet modül kitapçığı size bir insan olarak geçmişten günümüze gelen eserleri tanıma, inceleme ve araştırma fırsatı sunacaktır.

Bu modül kitapçıkları sayesinde öğrenmeyi uygulamayla kalıcı hale getirecek ve uzun yıllar boyu öğrendiklerini unutmayacak ve insanlarla paylaşırken bir birey olarak dünya geçmişinin muhteşem sanat kırıntılarını fark ettikçe çevrenizle daha uyumlu ve barışık yaşamayı öğreneceksiniz.

Sanat tarihi dönemleri modülü, sanat, sanatçı ve diğer bilim dalları ile sanatın ilişkisini ortaya koyarken, sanat tarihi dersinin temelini de oluşturacaktır. Bu sebeple bu modüldeki kavramları algılamayı ve kavramayı istemelisin.

Dünya sanatına temel oluşturan çağlar sanatı, Mısır, Mezopotamya, Anadolu Sanatı, Yunan ve Roma sanatı insanlığı gelişimi ve insanca yaşamının en önemli özgürlüğüdür.

ÖĞRENME FAALİYETİ 1

AMAÇ

Prehistorik çağ dönem özelliklerini inceleyerek tarih şeridi hazırlayacak ve dönemlerin tarihlerini, isimlerini ve önemli yerleşim bölgelerini şerit üzerinde doğru yerleştirebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Prehistorik çağ dönem özelliklerini inceleyerek tarih şeridi hazırlayınız.
- Dönemlerin tarihlerini, isimlerini ve önemli yerleşim bölgelerini şerit üzerinde doğru olarak yerleştiriniz.

Araştırma işlemleri için İnternet ortamı, kütüphane, üniversitelerin sanat tarihi ve arkeoloji bölümlerini ziyaret ediniz.

1. TARİH ÇAĞLARI

1.1. Prehistorik (Tarih Öncesi) Dönem

1.1.1 Paleolitik Çağ

Tarih öncesi uygarlığının gelişme sürecinde, kültürel evrelerin en uzun ve buzul çağlarının kültürel karşılığı olan; insanlığın ilk ortaya çıkışından, MÖ yaklaşık 10.000 yıl öncesine kadar süren arkeolojik çağ. Bu çağda çaytaşı, çakmaktaşı, hayvan kemikleri ve ağaç gibi doğal maddelerden yapılan ilk aletlerin kullanılmaya başlandığı ve insanların mağara, kaya sığınağı gibi yerlerde "büyük gruplar"/"kalabalık aileler" biçiminde yaşadıkları bilinmektedir.

Paleolitik insan, besinini avcılık ve toplayıcılık yoluyla tüketime hazır olarak sağlamakta; kendisi besin üretmemektedir. Ateş, bu çağda bulunmuş ve çiğ yenemeyen besinleri pişirmeye, ısınmaya, yırtıcı hayvanlardan korunmaya yaramıştır. Mağara ve kaya sığınaklarının duvarlarına çizilen resimler yine bu çağın belirgin özelliklerindendir. Paleolitik alt, orta ve üst olmak üzere üç alt döneme ayrılmaktadır.

Epipaleolitik çağ ise, doğayı denetimi altına almaya başlayan insanın, besin üretimine geçişinin hemen öncesinde yer alan çağdır. Anadolu ve Trakya için ise, bugüne kadar bilinen 212 Paleolitik/Epipaleolitik yerleşme arasında Yarımburgaz (İstanbul) ve Karain (Antalya) mağaraları, bu çağın en iyi yansıtan yerleşmelerdir.

Resim 1.1 Mağara resmi, lascaux (Fransa)

1.1.2. Mezolitik Çağ

Paleolitik çağ'dan büyük farklılık göstermez. Paleolitik çağ ile neolitik çağ arasında bir geçiş dönemidir. Bu çağın en özgün buluntuları 'mikrolit' diye adlandırılan çakmaktaşıdan yapılmış geometrik biçimli minik aletlerdir. Anadolu'da Mezolitik çağ'da, Samsun Tekkeköy, Antalya Beldibi ve belbaşı kaya sığınaklarına rastlanmıştır.

Resim 1.2: Taş balık, beldibi (Antalya)

1.1.3. Neolitik Çağ

Yeni Taş veya Cilalı Taş Devri olarak da anılır. İlk üretim ve mağara dışında ilk köy yerleşimi başlamıştır. Yine bu çağda göçebeliğin yerini tarım ve hayvancılık almıştır. Anadolu'da Söğüt Tarlası-Urfa, Çatalhöyük-Konya, Hacılar-Burdur, Köşkhöyük-Niğde bu çağın önemli yerleşim merkezleridir.

1.1.4. Kalkolitik Çağ

Avcılığa olan ilgi azalmış, mağara duvarlarına yapılan avcılıkla ilgili duvar resimleri önemini kaybetmiş ve giderek ortadan kalkmıştır. Bu dönemde genellikle çeşitli çanak-çömlekler üzerine geometrik bezemeler biçiminde resim yapılmıştır. Anadolu’da Beyce Sultan-Çivril, Denizli, Fikirtepe-İstanbul, İkiztepe-Samsun ve Kumtepe-Çanakkale bu dönemin önemli merkezlerindendir .

Resim 1.3: Beyce sultan, çivril

1.1.5. Maden Çağı

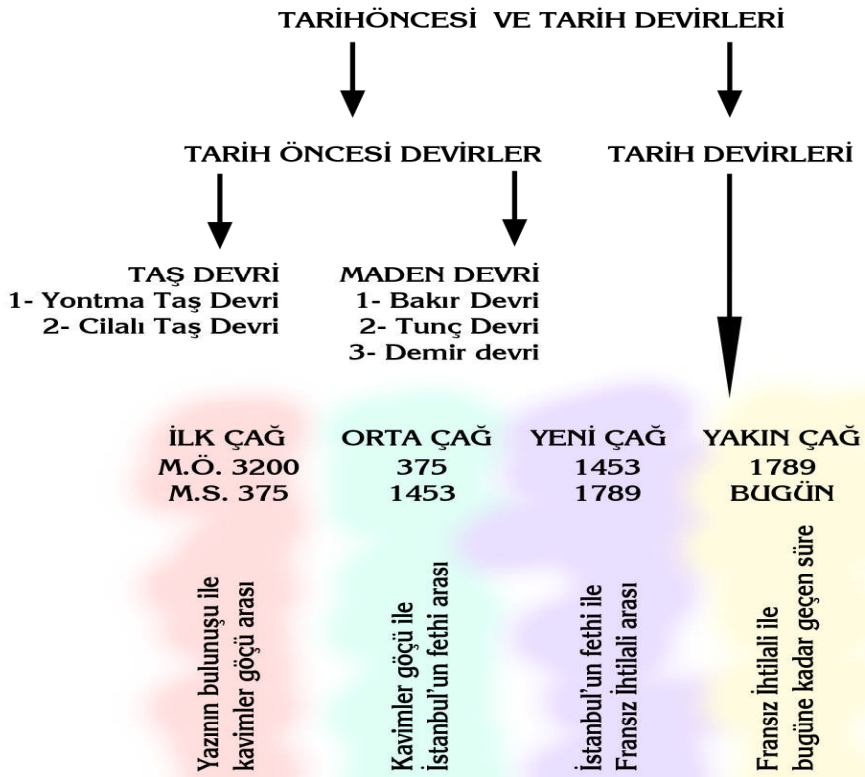
Maden Çağı dört kısımda incelenir:

- Eski Tunç (M.Ö. 3000-2000)
- Orta Tunç (M.Ö. 2000-1500)
- Son Tunç (M.Ö. 1500-1000)
- Demir Çağı (M.Ö. 1000)

Bu dönemde taş aletler yerlerini parlak perdahlı, yüzleri, kulpları, yiv biçimindeki bezemeleriyle madeni kapların taklit edildiği çanak çömleğe bırakmıştır. Anadolu’nun Maden Çağı, Orta Tunç döneminde itibaren tarih çağlarına girer. Bu çağdaki yerleşim alanları, güneyde Çukurova ve Amik bölgesinde, batıda Troia (Truva) çevresinde, İç Anadolu’da Ahlatlıbel, Polatlı-Gordion, Alışar, Alacahöyük ve Kültepe’de ağırlıklı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 1.4 :Vazo (Bronz Çağı)

Resim 1.5:Örnek Tarih şeridi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdakilerden doğru olan şıkkı işaretleyiniz.

1. Hangisi tarih öncesi devir değildir?
A) Maden Devri
B) Kalkolitik Devir
C) Neolitik Devir
D) Mitolojik Devir
2. Neolitik çağda hangisi Anadolu'da önemli yerleşim yeri değildir?
A) Hacılar-Burdur
B) Söğüt Tarlası-Urfa
C) Çatalhöyük-Konya
D) Kumtepe-Çanakkale
3. Hangi dönemde genellikle çeşitli çanak-çömlekler üzerine geometrik bezemeler biçiminde resim yapılmıştır?
A) Paleolitik
B) Neolitik
C) Kalkolitik
D) Mezolitik
4. Maden çağı aşağıdakilerden hangisinden oluşmaz?
A) Eski Tunç (M.Ö. 3000-2000)
B) Orta Tunç (M.Ö. 2000-1500)
C) Gümüş Çağı (M.Ö. 4000-3500)
D) Demir Çağı (M.Ö. 1000)
5. Hangi olay Yeni çağın başlangıcı kabul edilir?
A) İstanbul'un fethi
B) Fransız İhtilali
C) Yazının bulunuşu
D) Kavimler göçü

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

UYGULAMALI TEST

Tarih çağlarına ait tarih şeridi hazırlayarak, üstünde çağların isimlerini ve önemli yerleşim yerlerini işaretleyiniz.

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda tarih çağlarını kısaca incelemiş olacaksınız.

1. Çağların tarihini çıkarınız.
2. Tarih şeridini oluşturmak için cetvelle kağıda bir doğru çizin.
3. Tarih sırasına göre çağların isimlerini ve tarihlerini doğru üzerine yazınız.
4. Anadoluda'ki yerleşim merkezlerinin isimlerini tarih şeridinde çağlara göre yerleştiriniz.

KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki ölçütlere göre çalışmanızı değerlendiriniz.

AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
Araştırma ve veri topladınız mı?		
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Tarih şeridi çizdiniz mi?		
Şeridin üzerinde tarih çağlarını işaretlediniz mi?		
Önemli tarih olaylarını şeridin üzerinde gösterdiniz mi?		
Sanat ve ilgili kavramları araştırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz ‘EVET’ ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ‘HAYIR’ larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı ‘EVET’ ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ 2

AMAÇ

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ARAŞTIRMA

Mısır sanatını inceleyerek döneme ait eserleri ikonografik çözümlemesini yapabilecektir.

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Mısır sanatı genel özellikleri ve önemli sanat eserlerini inceleyiniz.

Araştırma işlemleri için internet ortamı, kütüphane, üniversitelerin sanat tarihi ve arkeoloji bölümleri

2. MISIR SANATI

2.1. Akrep Zekhen ile İki Taçlı Narmer

Coğrafyasına göre biri "Delta" ve diğeri "Vadi" olarak tanımlanan aşağı ve yukarı Mısır, tarih öncesi çağların sonuna doğru, sınırları belirlenmemiş bu yeşil alanlarda kaynaşma süreci içine girmişlerdi. Arkeolojik buluntulara göre Yukarı Mısır'ın dağınık Sepatları merkezi bir yönetim altında birleşme girişimlerinin simgesi akrep olması nedeniyle "Akrep Kral" olarak bilinen Zekhan tarafından başlatıldığı sanılmaktadır. Onun bu çabasını bıraktığı yerden devam ettiren ve sınırları Delta bataklıklarına doğru genişleten diğer kral ise Narmer'dir. Her iki kral da Mısır'ın birliğini kurmakla ünlenen efsanevi Menes'in öncülüğünü yapmışlardır. Bunlardan özellikle Narmer'in Kekhen'deki (Hierakonpolis) mezarında bulunan kayan taştan yapılmış bir adak paletinde, Mısır'ın birleşmesi yönünde yaptığı girişimlere ait tasvirler ve başında her iki ülkenin simgeleri bulunan tacı taşıdığı görülmektedir. İlk birleşik taç Aşağı Mısır'a ait (Deshret) ile Yukarı Mısır'a ait (Hedjet) içiçe geçirilerek bütünleştirilmiş, böylelikle iki Mısır çok anlamlı bir şekilde birleştirilmiştir.

2.2. Yukarı Mısır Dönemi

Burada günümüzden yaklaşık 6500 yıl öncelerine ait 3 kültürel tarih süreci ve bölge belirlenmiştir.

2.2.1. Badarian (MÖ 4500- 4000)

Resim 2.1: Savaş silahları (British Museum)

Yukarı Mısır'ın Nil Bölgesinde El-Hammamiya, El-Matmar, El-Mostagedda, Erment, Hierakonpolis, Hammamat vadisinde ve El-Badari de Badarian olarak tanımlanan kültür süreci bulunuyordu. Bu bölgedeki ilkel yerleşimlerde hayvan derisinden yapılmış çadırlarda oturan, post ve hayvan derisinden yapılmış giysileri kullanan, avcılıkla geçinen "Semisedentary" insan toplulukları yaşamaktaydı. Nil'in doğu yakasında El-Matmar ve El-Etmantieh arasındaki çöl kıyısında, bu döneme ait mezarlarda, bu dönem kültürünü tanımlamamıza yardım eden silahlar, aletler, taş ve fildişi objeler, hanedanlar öncesi dönemde üretilenlerin öncü örnekleri olan kaliteli çanak çömlek buluntuları ortaya çıkarılmıştır.

2.2.2. Naqada I (Amratian) (MÖ 4000-3500)

Bu süreçte, Abydos ve Hierakompolis'de penceresiz oval kulübelerde yaşayan daha gelişmiş toplum örnekleri ortaya çıkıyor. Metalin az kullanıldığı Naqada kültür eserlerinden başlıca elde edilenler; üzerlerinde tören, hayvan tasvirleri bulunan fildişi çakmaktaşı ve bazalt taşından üretilmiş eşyalar, elle şekillendirilmiş çanak çömleklerdi.

Resim 2.2: Naqada I

2.2.3. Naqada II (Garzean)

Bu dönemin en önemli özelliği, Yukarı Mısır in giderek gelişmesi ile kuzey Deltadan günümüzdeki Nubye bölgesine yapılan göçler ve Abydos'un güneyinde oluşan yoğun yerleşimlerdir. İki bölge halkının kaynaşmaya başladığı bu dönemde ticaret ve el sanatları gelişti. Bakır, altın ve gümüş madenleri kullanılmaya başlandı: Düz damlı dört köşe kerpiç evlerin yanısıra Hierakonpolis'de bir tapınak inşa edildi. Duvar kabartmaları, boyalı plasterler yapıldı. Gemi ve hayvan tasvirli çanak çömleklerin oldukça çok üretildiği Naqada II kültürü süresinde, Nil kıyılarında üretim faaliyetleri yoğunlaştı. Erken dönemlerdeki bu gelişmeler daha sonraki yüksek uygarlığın habercisiydi.

Resim 2.3: Hayvan figürlü vazo (Brooklyn Sanat Müzesi - New York)

2.3. Eski Krallık (MÖ 2900-2270)

Eski Mısır kaynakları ülkeyi birleştiren ilk kral olarak Menes'i kabul eder. Bu Kral la birlikte, Mısır tarihi ve Hanedanlar döneminin başladığı kabul edilir. 3000 yıl gibi çok uzun olan bu sürenin ve artarda gelen yaklaşık 31 hanedanın kolay kavranabilmesi için, Mısır tarihi "eski "orta" "yeni" olmak üzere üç ana, bunlarda kendi içinde ara bölümler ayrılmışlardır. Palermo taşı, hanedanlar öncesi dönemde 120 kadar kral ismi verir. Mısır birliğinin sağlandığı ve 5 hanedanın hüküm sürdüğü bu erken doneme ait siyasi belgeler yeterli olmadığı için çok büyük belirsizlik vardı. Bu dönem bazı hanedan çekişmelerine rağmen kuzey ve güneyin birleştirilmesi; firavun denen hükümdarların, monarşik yönetimlerin başlaması; ilk yasaların, yazının, takvimin, din, kültür, sanat biçimlerinin temelini oluşturan yüksek düzeydeki Mısır uygarlığın doğuşudur. Menes'in kurduğu I. ve II. hanedan döneminde, önceleri Abydos yakınlarında olduğu sanılan Tinis kenti yönetim merkeziydi ama daha sonra iki ülkenin tam sınırında bulunan Memphis kenti önem kazandı. III. hanedanın 2.firavunu Zoser, Sakkar'a'da basamaklı ilk taş piramit grubunu yaptırdı. Bu kompleksin ünlü mimarı; Mısır Tarihinin ünlü devlet adamı, aynı zamanda hekim, şair, din adamı ve baş vezir olan Imhoteptir. IV. hanedanın kurucusu Snofru'dur ki kendisi için Dashur'da iki piramit ve ölümler kompleksi yaptırmıştır. Daha Sonra gelen firavunlar Mısır'ın büyük Giza Piramitlerini yaptıran Keops, Kefren, Mikerinos'dur. Keops, Mısır tarihi boyunca Güneş Tanrısı Ra ile özdeşleştirilmiş, yasayan bir tanrı olarak algılanmıştır. Kefren ise kendi piramidinin yanına koruyucu Sfenks'i yaptırmıştır.

Resim 2.4: Giza Piramitleri -Mısır

Eski Krallık dönemi Firavunları, Sina yarımadası ve Nubian'ın güney kesiminde güvenli tampon bölgeler ve kendi denetimlerinde ticaret yolları yaptırdılar. Mısır gemileri Kızıldeniz, Somali ve Doğu Akdeniz adalarına ticari seferlerde bulundular. Lübnan'dan Sedir çamı, Afrika'dan fildişi ve değerli taşlar ile Sina'dan bakır cevheri getiriliyordu.

5. hanedanın son firavunu Unas'tan sonra firavunların denetiminin azalması nedeniyle bölgelerin merkezden kopma eğilimleri baş gösterdi.

2.4. I.Ara Dönem (MÖ 2270-2100)

Bu dönem 4 hanedandan oluşmaktadır. Eski Krallık döneminde sağlanan birlik, ara dönemin başlangıcında ortaya çıkan siyasi ve yönetsel olumsuzluklarla beraber dağılmaya başladı. Otoritesi zayıflayan, önceleri direndilerse de zamanla yüksek bürokratlar, saray çevresi ve Sepat beyleri kendilerine armağan ve tımar olarak verilen geniş arazi ve görevleri, babadan oğula geçen büyük malikânelere ve makamlara dönüştürdüler. Bu ise giderek merkezden kopma, sorumsuz ve başına buyruk girişimlere neden oldu. Adaletli kamu yönetimi, yerini baskıcı ve çıkarıcı feodallere bıraktı. Ardından gelen kuraklık, kıtlık, yoksulluk, baskıcı ve anarşi ile birlikte feodallerin toprak kavgalarını önleyemeyen merkezi yönetim parçalandı ve Eski Krallık çöktü.

Orta Krallık dönemine kadar süren bu olumsuzluklar, özellikle Yukarı Mısır'ın giderek kötüleşen durumuna rağmen, firavunlar geleneksel güçlerini ve otoritelerini devam ettirebildiler. Büyük boyutlu olmasa da piramitlerin, mezar ve tapınakların yapımı sürdü. Ülke dış güçlere karşı korundu. Ticaret ve dış ilişkiler devam ettirildi.

2.5. Orta ve Yeni Krallık Dönemi

2.5.1. I. Ara Dönem (MÖ 2100-1700)

Teb Kökenli, Antef'in (X.Hanedan) yeniden Mısır'da birliği sağladı. Ondan sonra II. Mnetuhotpe, öncelikle dağıntık orduları bir bakanlık ve tek askeri şef altında birleştirerek ülkenin özlemini duyduğu barışı ve huzur ortamını sağladı. XI. Hanedan ın son firavunu V.Mentuhotpe 'in olumu veya çıkan iç karışıklıklar sırasında darbeye yönetime el koyan vezir I.Amenemhet XII. hanedanı kurdu.50 yaşında iktidarı ile alan Kral I.Amenhotep ülke güvenliğine ve kalkınmasına çok önem verdi. Karada ve denizde askeri seferler düzenledi. Dış saldırılara karşı "Prens Duvarları" olarak ünlenen kale dizilerini inşa ettirdi. Devlet adamları ve Krallar için hazırlattığı yönetim kuralları (Amenemhet and Instructions) bu konuda dünyadaki ilk yazılı belgedir. O ve ondan sonra gelen firavunlar Giza'nın güneyinde (Listht) denen siyasi ve askeri yeni bir merkez kurarak ülkeyi buradan yönettiler.

2.5.2. II. Ara Dönem (Hiksoslar) (MÖ 1700-1555)

XII. Hanedan ın karanlık bir biçimde ortadan kalkmasıyla, ülke ikinci defa bir ara dönem ve bölünme sürecine girer. XIII. Hanedanın ilk Firavunu Wegaf ve ardılları Yukarı Mısır'da Teb bölgesinde, XIV. Hanedan ın güçsüz firavunları Aşağı Mısır'da hüküm sürmekteydiler. Ancak kendilerini bekleyen acımasız Asya kökenli Hiksos ayaklanma ve istilasına karşı çaresiz kaldılar.

"Hikau" , "Khoswet" , "Amu" , "Seteyu" gibi adlarla anılan Hiksoslar atlı savaş arabaları, ağır düz bronz kılıçları ile Aşağı Mısır'ı ele geçirdiler. Ve deltanın doğusunda oluşturdıkları Avaris kentinde XV. Hanedanı kurdular. Hiksoslar 150 yıl Mısır'da egemen oldular ve zamanla Mısır kültüründen etkilendiler. İlk kez böyle bir işgali yaşayan Mısır halkı arasında giderek ulusal duygular ve bağımsızlık eğilimleri ortaya çıktı. Hiksoslardan kurtulmak için Teb'li firavun II. Sekenenre-tao'nun Hiksos kralı Apophis'e karşı başlattığı savaşı, oğlu Kamose devam ettirdi. Onun ölümünden sonra kardeşi I.Ahmose, Hiksosları ülkesinden çıkartarak Filistin'e oradan da Suriye'ye kadar sürdü.

Güçlü Kadın Firavun Hatçepsut, Cengâver III. Tutmosis, Güneşin Hizmetkârı Akhenaton ve Eşi Nefertiti, Tahtı Mezar olan Tutankamon, güneşin donattığı büyük Firavun II. Ramses gibi hükümdarların ve eski mısır tarihinin en parlak ve ilginç dönemidir.

Resim 2.5: Mezar, Nubyan

2.5.3. Yeni Krallık (MÖ 1555-1090)

I.Ahmose ülkeyi Hiksos işgalinden kurtaran ve XIII. Haneda'nı kurarak yeni bir dönem başlatan firavun oldu. Yaklaşık 500 yıl boyunca 3 hanedanın hüküm sürdüğü bu uzun dönem "yeniden kuruluş" "Amarna" ve "Ramsesler" olmak üzere üç süreçten oluşur.

Yeni Krallık dönemindeki monarşi ülkede birliği sağlamış, Akdeniz'de, Ön Asya'da, Afrika'da güvenlik ve egemenlik alanları genişletilmiş, yeni ekonomik kaynaklara sahip olmuş, tarihindeki en varlıklı, en üretken ve en güçlü konumuna gelmiştir. I.Ahmose'nin rehabilitasyon ve yeniden yapılandırma süreci ardından gelen I.Amenhotep ve özellikle I.Tutmosis, işgalinden alınan derslerle Ön Asya'da Filistin'i, Afrika'da Nubian ve Sudan'i birer eyalet olarak Mısır'ın egemenlik alanı içine aldılar. I.Tutmosis öldüğünde, iki ayrı eşinden biri kız diğeri erkek çocuğu birbirleri ile evlendiler. II.Tutmosis Tahta çıktı ama karısı onun yerini aldı. Mısır'ın ikinci kadın firavunu olan Hatçepsut, 60 yaşında öldüğünde III.Tutmosis uzun süre sabırsızlıkla beklediği yönetimi eline aldı. Mısır tarihinin en savaşçı Firavunu oldu. Kadeş'e ardı ardına seferler düzenledi.

Daha sonraki Firavun II.Amenhotep babasının oluşturduğu imparatorluk politikasını sürdürmüştür. Gize'deki büyük Sfenks'i kumlardan temizletmiş ve ayaklarının arasına kitabesini koydurtmuştur. Hattiler ve Mitanniler ile iyi geçinmiş barışçıl bir politika izlemiştir. XVIII. Hanedanın bütün firavunlarının yatırımlarını Teb kenti ve tanrı Amon inancı yönünde yapmaları ve bu olağanüstü büyüme ve güçlenme karşısında, diğer tanrı inançları ve kentler ile bunlara bağlı rahip ve halk topluluklarını giderek Teb ve Amon inancı hegemonyasına girmekte veya buna zorlanmaktaydı. Bu Hanedanın 9.firavunu IV. Amenhotep bu duruma farklı bir yaklaşım gösterdi ve çok tanrılı dinlere karşı tek Güneş'e (Aten) taptı. Teb'i terk ederek merkezi çölde kurduğu ve adına "Güneşin ufku" anlamına gelen "Akhet-Aten" dediği yere nakletti. Kendiside "Aten'in hizmetinde" anlamı olan Akhenaton adını aldı. Mitanni kralının karısı ile evlendi. Güzelliği ve zarafetinden dolayı karısına da Nefertiti adı verildi. Ama tek tanrılı din anlayışı Mısır tarihinde pek uzun sürmedi. Firavunun ölmesi ile Amon Rahipleri baskı ile çok tanrılı dine geri döndürdüler halkı. Mısır'da Aten ve Akhenaton adları silindi. Akhenaton'un ardından Smenkhare ve Tutankamon başa geçtiler. Tutankamon'un çok küçük yaşta ölmesi yüzünden onun komutanı olan Horemheb yönetimi ele aldı. Kendisinin de varis bırakmadan ölmesi sonucunda ordularının ünlü komutanı olan I.Ramses 19.hanedanın ilk firavunu oldu. Ardından gelen oğlu I.Seti dönemi boyunca Asya'dan gelen saldırılarla savaştı.

Adı "Güneş Tanrısı Ra'nın Donattığı" anlamına gelen eski Mısır'ın en büyük ve en ünlü firavunu olan II.Ramses'in başa geçmesi ile Mısır 66 yıl sürecek olan parlak bir döneme girdi. Bu dönemde Hattiler'le savaşan Mısır, Kades önlerinde Hattiler'le Tarihin ilk yazılı antlaşması olan "Kades Antlaşmasını" imzaladılar.

Asya sorununu çözen ve ülkesinde güçlü bir yönetim kuran II. Ramses mimariye de çok önem verdi. Kendisi için Abu-Simbel'de iki büyük tapınak, Pelusiac'da Pi-ramses adını verdiği yönetim şehrini ve Teb'de Ramesseum olarak bilinen içinde astronomi odasında bulunan anıtsal kompleksi yaptırdı.

II. Ramses'den sonra zayıflayan Mısır Asya'dan gelen istilacılarla uzun süre savaştı. 124 yılda 11 Ramses daha firavun olarak Mısır'ı yönetti. Yeni Krallık döneminin sonlarına doğru III. Ramses'in sistemi ayakta tutan gayretlerine karşın ondan sonraki XX. Hanedan yıkım ve felaketin habercisi olmuştur. Mısır'ın 2000 yılda oluşturduğu köklü yapısı ve geleneklerine bağlılığı nedeniyle, Bu yıkım ışığının sönmesi için yinede 1000 yıl kadar çok uzun bir zaman geçecektir.

Resim 2.6: Akhenaton, Nefretiti ve Tut

2.6. Geç Dönem (MÖ 712-670)

Mısır'ın eski merkezi gücünü yitirmesiyle içerden ve dışardan kısa aralıklarla ortaya çıkan yerli ve yabancı güçler Mısır yönetimine el koyabilmekteydi. Mısır halkı ve ekonomisi büyük sıkıntıya düşmüştü. XXV. Hanedanı kuran Schabaka, Mısır geleneklerine bağlı olarak yönetimi yeniden düzenledi. Kent ve tapınaklarda onarımlar ve yeni eklentiler yaptırdı. Barış ve huzur geri geliyor gibiydi. Oğlu Schabataka ve sonraki Firavun Tharka da bu geliştirmeleri sürdürdülerse de bu defa da Asur tehlikesi kapılarını çaldı.

2.7. Hellenler ve Yıkılış

Pers istilasından sonra Mısır'a gelen Büyük İskender bir fatih, bir kurtarıcı gibi karşılandı. Genç Kral, çöl ortasındaki Siva vadisinde bulunan Amon rahipleri ve kâhinlerini ziyaret ederek tapınakta kutsal Apis boğası için kurban kestirdi. Amon inancına olan bu saygısı rahipleri çok etkiledi ve onu "Amon'un Oğlu" olarak bir tanrı gibi kutsadılar.

İskender'in beklenmedik ölümünden sonra Mısır toprakları onun generallerinden Ptolemaios' lara kaldı. Mısır ve Helen geleneklerinin bir sentezi olan yeni bir kültür anlayışı ile Akdeniz ekonomi dünyası ile yakın bir ilişkiye girildi. Bu amaçla başkent Memphis'den İskenderiye'ye taşındı. Zira bu hanedanın egemenliği sömürgeciliğe dayanmaktaydı. Geleneksel Mısır merkezîyetçiliği ile ülkeyi yöneten ve denetleyen Ptolemaioslar'ın Mısır'a getirdiği en büyük yenilik İskenderiye'yi bir ticaret limanı olarak geliştirmeleriydi. Bu hanedanın firavunları güneyde Yukarı Mısır boyunca uzanan vadi çevresinde geleneksel Mısır mimari tarzında çok güzel tapınaklarda inşa ettirdiler. Bunlardan bazıları bugün bile ayakta kalmayı başarabilmiştir. Son kraliçe VII.Kleopatra ile Mısır'da hanedanlar dönemi son bulmuştur.

UYGULAMA FAALİYETİ

Resim 2.7: Apis Boğası

Mısır dönemine ait sanat eserinin ikonografik ve plastik açıdan çözümlemesini yapmak.

Bizim seçmiş olduğumuz sanat eseri Mısır dönemi sanatına ait bir boğa heykeli.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - Dvd, vcd
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Mısır Döneminde yapılmış bir heykeldir.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi : Eski Mısır dönemi
 - Eserin adı : Apis Boğası
 - Yapım yılı :

4. Madde ve Teknik:
 - Taş malzeme kullanılmış, o dönemde metal malzeme kullanılmamaktaydı.
5. Konu:
 - Muhtemelen sadece hayvan olarak betimlenmiş ve hiçbir zaman hayvan başlı bir insan olarak gösterilmemiş eski bir Mısır Tanrısıdır. Apis çoğunlukla Ptah'la bağlantılı olmuştur ve kültünün merkezi Memphis'tir. Aslında Apis verimlilik tanrısıdır. Güneş diski ve uraeusserpent'ten oluşan boğa tacıyla betimlenmiştir. Kutsal Apis boğası Memphis'te bulunurdu ve Serapum'da büyük bir kitle halinde Apis boğalarının mezarı bulunuyor.
6. Figürlerin durumu:
 - Hareketli, detaylar gayet düzgün, baş bölgesi özenli.
7. Form ve inşaa:
 - Son derece düzgün bir hareket var. Hayvanın oran- orantısı düzgün.
8. Öz (İçerik):
 - Eski Mısır'a aittir. "Apis Öküzü" adı verilen ve tanrının ruhunu taşıdığına inanılan hayvan, bu yönde çok güzel bir örnek oluşturur. Memphis'te kutsanan Apis Öküzü'nün, belirli bazı fiziksel özellikler taşıması gereklidir. Bu hayvanın, Memphis bölgesinin yöresel tanrısı olan Ptah'ın ruhunu taşıyıp taşımadığına ancak rahipler karar verir. Gövdesinde beyaz lekeleri olan siyah renkli bu öküzün, başında üçgen şeklinde beyaz bir işaret vardır. Bu işaret dışında, sırtında da akbabaya benzeyen bir şekil, sağ yanında hilal biçimli bir belirti ve dilinin üzerindeyse hamam böceğine benzer bir işaret bulunur. Aynı zamanda kuyruk tüylerinin de çift olması gereklidir. Üstte belirtilen bu özelliklere sahip olan Apis Öküzüne, yaşadığı sürece, Memphis'teki Ptah Mabedi'nin karşısına yapılmış olan bir tapınakta çok büyük bir özen ve dikkatle rahiplerce bakılır. Gündüzleri belirli saatlerde hava alması için avluya çıkartılan kutsal öküzün her hareketinden, tapınaktaki rahipler bir anlam çıkartırlar. Bu hayvanın ölümü, Mısırlılar için büyük bir mateme neden olur. Ölen öküzle aynı fiziksel özelliklere sahip yeni bir öküz bulunmalıdır. Rahipler süratle kutsal işaretleri bedeninde taşıyan yeni öküzü ararlar. Yeni Apis Öküzü'nün bulunup meydana çıkarılması ise büyük sevinç gösterileriyle kutlanır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet ile ilgili hangi bilgileri kazandığınızı aşağıdaki soruları cevaplayarak belirleyiniz.

Aşağıdaki soruların cevaplarını doğru ve yanlış olarak değerlendiriniz.

1. Badarian dönemi MÖ 4500-4000 yılları arasındadır.
2. Amratian dönemi mısır sanatında heykellerde malzeme olarak metal çok kullanılırdı.
3. Giza piramitleri Yeni Krallık dönemi Mısır sanatı ürünüdür.
4. Mısırdaki son kraliçe 4. Kleopatra'dır.
5. Tarihin ilk yazılı antlaşması olan "Kades Antlaşmasını" imzaladılar.

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Mısır dönemine ait bir eser seçerek önerilen işlem basamaklarına göre eseri inceleyiniz.

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda seçtiğiniz sanat eserini incelemiş olacaksınız.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - Dvd, vcd
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Sanatçı ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi yazınız.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi
 - Eserin adı
 - Yapım yılı
4. Madde ve Teknik:
 - Eserin ebatları ve kullanılan malzeme, tekniği
5. Konu:
 - Kitabe, anıt, mezar, resim, figür, tapınaklar, heykel gibi...
6. Figürlerin durumu:
 - Eserde bulunan motifler, simgeler, insan ve hayvan figürlerinin durumu gibi...
7. Form ve inşaa:
 - Eserin kuruluşunda bulunan kompozisyon elemanlarının durumu: denge, hareket, ritm, ışıık-gölge ...
8. Öz (İçerik):
 - Düşünce yönünden değeri, esas uygulanmak istenen içerik

KONTROL LİSTESİ

AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
Araştırma ve veri topladınız mı?		
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Sanat eseri araştırması yaptınız mı?		
Sanatçının adını, eserin adını, yapım yılını araştırdınız mı?		
Madde ve teknik yönünden incelendiniz mi?		
Konu yönünden incelediniz mi?		
Figürlerin durumu yönünden incelediniz mi ?		
Form ve inşaa yönünden incelediniz mi?		
Öz yönünden incelediniz mi?(içerik-yorum-yargı)		

Aşağıdaki ölçütlere göre yukarıdaki çalışmanızı değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz ‘Evet’ ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ‘Hayır’ larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı ‘Evet’ ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ- 3

AMAÇ

Mezopotamya sanatını inceleyerek döneme ait eserleri ikonografik çözümlemesini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Mezopotamya sanatı genel özellikleri ve önemli sanat eserlerini inceleyiniz.
- Bir sanat eserini plastik ve ikonografik açıdan inceleyiniz.

Araştırma işlemleri için İnternet ortamı, kütüphane, üniversitelerin sanat tarihi ve arkeoloji bölümleri

3. MEZOPOTAMYA SANATI

3.1. Mezopotamya Sanatı

Mezopotamya sözcüğü Grekçe Potamos (nehirler) ve Mezos (arası) sözcüklerinin birleşiminden doğmuştur ve bu yeni sözcük genel anlamda Fırat ve Dicle nehirlerinin Anadolu'yu terk ettiği bölgeden başlayıp iki nehrin birleşerek Basra körfezine döküldüğü noktaya dek uzanan nehirler arasındaki geniş alanı kapsar. Mezopotamya bataklık ve balçık bir bölgedir. Her yıl iki nehrin taşkınlarıyla bölge sular altında kalır; ama bu taşkınlar aynı zamanda bölgenin bereketidir. Bu nedenle çok eskiden beri bölgede yaşam vardır.

Bölgeyi, Bağdat'ı orta nokta alıp Aşağı ve Yukarı Mezopotamya olarak adlandırabiliriz. Yukarı Mezopotamya Asur yurtdur. Bağdat'ın hemen aşağısında Akad ve Babil, onun altında Sümerler ve üçünün doğusunda Elemler görülür.

Sümerlerle başlayan Mezopotamya mimarisi MÖ 5000 yıllarında başlar ve günümüze kadar gelir. Sümerler MÖ 3000 başında Fırat ve Dicle Nehirlerinin mecralarına yerleştiler. Bu insanların geldikleri yer yüksek İran yaylalarıdır.

Mezopotamya'nın coğrafi durumu yüzünden burada, Babil ve Asur'da ayrı ayrı uygarlıklar doğar. İ.Ö ilk binlerde Mezopotamya'da küçük kent devletleri vardır. Bu kent devletleri aralarında durmadan savaşırlar. Ve böylece yönetim bir kentten diğerine geçerdi. Ayrıca dıştan gelen göçler yüzünden bu bölge süresiz olarak değişmiş ve gelişme olanağı bulamamıştır.

İşte bu yüzden Mezopotamya'da sanat, Mısır'da olduğu gibi mantıklı bir gelişim gösterememiştir. Bu nehir boyu sanatı, arkaik yönü ile akla uygun ve sağlamdır. Ancak Mısır'daki gibi portre anlayışlı ve insani değildir. Heykel sanatı Mısır'a göre daha inşaidir. Yani tasvir etmiyor, buna karşın öğeleri yan yana getirerek inşa ediyor. Bu bakımdan monoton ve dekoratiftir.

Mimari zengin buluşlar ve yaratıcılık içindedir. Mezopotamya'nın mimari sanatında Mısır'da olduğu gibi sütun, filpaye gibi öğeler ile cepheden anlatım, simetrik oluş ve dikey kuruluş vardır. Rölyeflerde teknik bakımından derin bir kazıma yoktur. Geniş yüzeylerde kübik bir anlatım içindedir. Bacaklar birbirine paralel ve vücut dar bir biçimde gösterilmiştir. Elbiseler bütün vücudu örtmektedir. Bu katı, cepheden anlatım, simetri ve paralellik, arkaik sanatların ortak özelliğidir. Önasya heykeli Mısır sanatına nazaran bir vücut heykelinden çok, bir elbise heykelidir. Önasya sanatında figür, Mısır da olduğu gibi bir blok içinde olmayıp, figür bizzat bir bloktur. Yani Önasya'da form ve tasvir bir bütün içindedir böylece figür temsil edici bir görünüş kazanmıştır. Mezopotamya mimarisindeki bazı özellikler bize Önasya sanatının tasvir edici değil, inşacı olduğunu gösterir. Bu yönden inceleyince Mezopotamya sanatının süsleme sanatlarında başarılı olacağını ve olduğunu anlatır. Süs ve zinet merakı, kaplarda, mimaride, silahlarda ve mobilyalarda açık olarak gözlemlenir. Eşya ve mimarideki süsler bir düzey üzerinde gelişi güzel dağıtılmamış olup ufki ve dikey olarak düzenlenmiştir. Yani tasvirsiz motif, Mezopotamya sanatının başlıca özelliği olmuştur.

Mezopotamya sanatının ilk zamanlarında, organik biçimlerin geometrikleştirildiği ve süs ögesi haline getirildiği görülür. Örneğin; Fara'da bulunmuş olan pişmiş topraktan bir levha üzerindeki yılanların, bir örgü motifi haline getirildiği görülmektedir. Bu şekil değiştirme, bizim kilimlerimizde olan durumdur. Germenlerin Göçler Çağında'ki hayvan süslerine de benzemektedir. Ancak bu özellik, Orta Asya'da Avrupa'ya geçmiştir. Bitki sapları, sarmaşık yaprakları, çiçekler, güller ve palmiyelerin geometrik stilizasyon, Önasya süslemeleri meydana getirir. Bütün bu öğeler, Asur dininin gösterişli tapınma sembolünde de vardır. Önasya sanatına hakim olan bu inşacı anlayış, belki sanatta bir tasviri anlatıma engel olduysa da, bu ülkelerin mimari eserlerinde bir gerilemeye sebep olmamıştır. Önasya sanatının mimarisi, doğa formlarının taklidinden doğan motifler olmadığı gibi, belli bir hayat durumunu anlatan motifler de değildir.

3.2 Eski Sümer Sanatı (M.Ö. 2600- 2500)

Mezopotamya sanatı, Önasya sanatları içinde yer alır. Bu bölgede çeşitli halklar yerleşmiş, birbirleriyle kültür ilişkilerinde bulunmuş, savaşmışlardır. Geniş zaman aralıkları içinde, kültür önderliği birinden diğerine geçmiştir. Bu halklar içinde Sami ırkından olmayanlar Kassitler, Hurriler, Mitanniler ve Sümerlerdir. Bu kavimlerin nerden geldikleri belli değildir.

Resim 3.1: Kral Shaushatar'ın mührü (Mitanni)

Mezopotamya'nın ilk sanat hareketi, muhtemel olarak MÖ 4000 yıllarında bir seramik özelliğinde açık olarak görülür. Seramik kaplarda geometrik motifleri olan derin sevgi açıkça belirir. Bu çağın kaplarında geometrik süsleme yanında, havyan ve bitkilerin geometrik bir biçimle modül edilerek kap yüzeyinde düzenlendiği görülür. Bu kaplar ayrıca renkli olarak yapılmış ve bu renkli seramiklere “ Tell-Halaf kültürü renkli seramiği” denmiştir. Bu çeşit dekorasyonlu seramik, samarra da en olgun seviyesini bulur. Bitki motiflerinin stilize edilerek gayet açık kati formlar halinde, yüzey doldurucu bir karakterde özellikle dokuma motiflerinde görülmektedir.

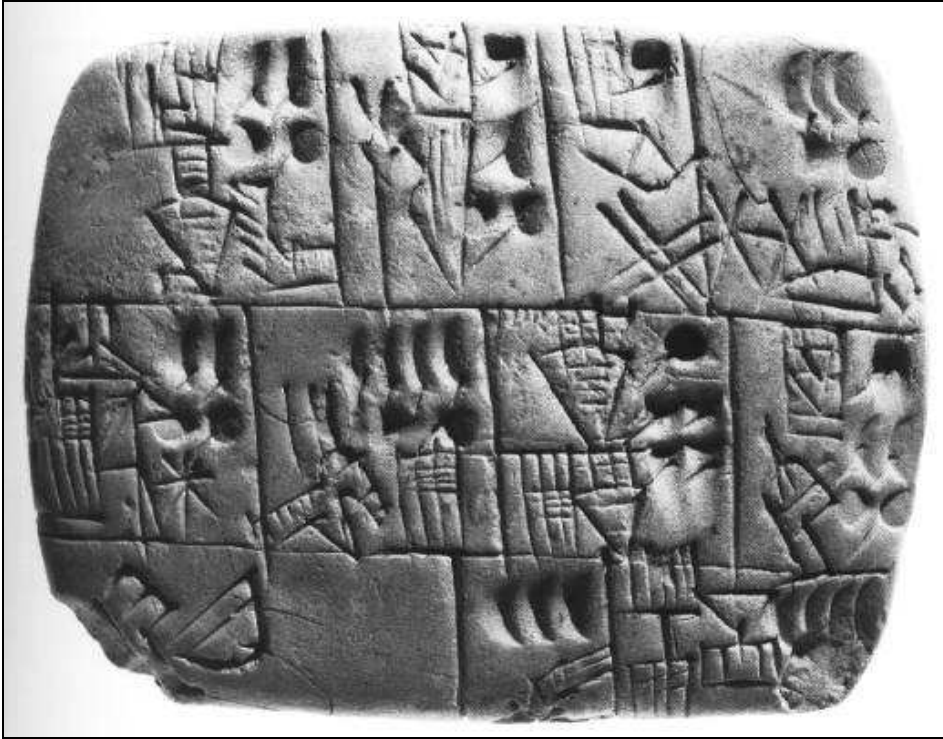
Resim 3.2: Seramik (Tell-Halaf)

3.3. Cemdet Nasr Sanatı

Uruk'ta Gaura tepesinde mimari bütünlüğü olan bir yapı bulunmuştur. Bu yapı bir esas salon ile yan odalardan ibarettir. Temel planlarından anlaşıldığı gibi bina matematik bir katiyettir. Parçaların birbirine bağlanması ve iç mekan formları da bir amaca göre biçimlendirilmiştir. Mezopotamya mimarisinin birçok deneyden sonra bu plana ulaştığını anlıyoruz.

Yerli halkın eserleri, mozaik gibi bir teknikle ve geometrik anlayıştaki süslemelerdir. Bugün Berlin'de bulunan mozaik bir duvar, bu ilk yerli halkın eserleri arasındadır. Böylece Uruk ve Cemdet-Nasr çağları incelendiğinde iki anlayışta eserler görülür. Bunlardan biri geometrik anlamda bir süsleme-dekorasyon anlayışıdır. Diğeri ise tasviri rölyef ve heykel sanatıdır.

Uruk-Cemdet-Nasr kültürün sonuna doğru, birden geometrik – soyut anlatım yeniden çoğalır ve birinci plana geçer. Buradan da eski yerli halkın yeniden kendi yönetimlerini ellerine geçirdikleri sonucu çıkarılmaktadır. İşte bu değişme sırasında biz tarihte ilk kez olarak yazının bulunduğunu görüyoruz. Böylece bu çağda Mezopotamya, dünyada ilk kez yazıyı Mısır'dan önce icat etmiş oluyor. Bu, dünya ve insanlık tarihinde önemli bir olaydır.

Resim 3.3: Yazı Tableti (Uruk)

3.4. Mesilim Sanatı (MÖ 2600-2500)

Bu çağ Cemdet-Nasr ile Akkad kültürü arasındaki zamanı kapsar. Bu çağın eserlerinde kahraman motifleri, yarısı insan, yarısı hayvan figürleri yanında vahşi hayvanlar, boğalar, yırtıcı kuşlar ve bilhassa aslanlar yer alır. Lagaşlı Entemena'nın vazosu ile El-Obed'te bulunan bakır rölyef bu çağın en iyi eserlerindendir.

Resim 3.4: Gobelet (Lagaş)

Mesilim çağının ilk, kaba ve derinliği olmayan figürlü heykel üslubu, Kişli Mesilim kralının adına göre isimlendirilmiştir. İlk bakışta bu figürlerde bir Cemdet-Nasr örneği görülür. Öyleki, Cemdet-Nasr kaplarındaki yüksek rölyefin çıkıntılı ifadesi içinde, boğa yerine aslan biçimlendirilmiştir. Ne var ki bu çıkıntıların yüzeyler halinde olduğu da dikkat edilince anlaşılır.

Bu çağın biçimlendirmesi dekoratiftir. Bu çağda yeni gelen bir kavmin mimarisi de değişiktir. Yapılarında kullandıkları tuğlaların bir tarafı düz, diğer tarafı hafif bombelidir. Tuğlalar, dikine bir balık kılçığı gibi dizilmekte ve böylece binanın yüzünde bir süsleme meydana getirilmektedir. Bu kavimden önceki Cemdet-Nasr halkının kullandığı tuğlalar ise, düzgün dikdörtgen prizma biçimindeydi. Bir tarafı bombeli tuğlaların seçimi, bu halkın eskiye ait bir inşaat alışkanlığını vermektedir. Esasen Cemdet-Nasr çağının kuvvetli kalın yapıları bu tuğla ile inşa edilemezdi.

3.5. İlk ve Yeni Sümerler (M.Ö. 5000-2400; MÖ 2150-1950)

Sümerler yazıyı ilk bulan uygarlıktır. Tapınaklarda mallarını depoladıkları odaların kapılarına, ne tür ürün olduğunu gösteren işaretler koymuşlar ve bu işaretler geliştirilerek bir yazı diline dönüştürülmüştür. Çiviyazısı olarak adlandırılan Sümer yazısı yumuşak kil tabletler üzerine metal parçalarının bastırılmasıyla yazılır ve sonra bu tabletler fırınlanarak sertleştirilirdi. Sümerler, Mezopotamya'nın bataklık ve balçık konumundan ötürü anıtsal yapılarını taşkınlara karşı korumak gayesiyle daima yüksek bir set üzerine inşa etmişlerdir.

Resim 3.6: Plaka (sümer)

Resim 3.7: Sümer Tapınağı (Zigurat)

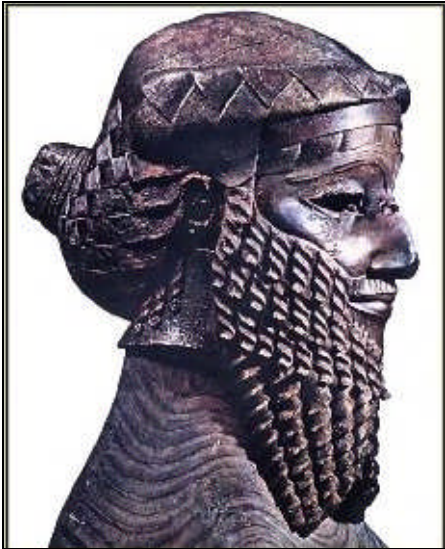

Resim 3.8: Silindir Mühür (Sümer)

Her kentin merkezinde, kentin koruyucu tanrısının tapınağı ve yöneticinin sarayı bulunurdu. Kent kalın duvarlı surlarla kuşatılmıştı, aynı şekilde Sümerlerin ilk dönem tapınak ve sarayları da nehir taşkınlarına karşı çok kalın kerpiç dış duvarlarla korunuyordu. Sarayların belirgin bir planı yoktur. İhtiyaca göre büyüklü küçüklü avlu çevresinde sıralanmış oda ve salonlardan meydana gelir. Sümer tapınakları basit bir platform veya bir teras üzerinde yer alır. Genellikle ilk önce üst katlar tahrip olduğu için tapınağın mimari bölümlenmesi için bir şey söylemek güçtür. Ancak yine de tapınağın merkezini, içinde kült heykeli ve sunağın bulunduğu büyük bir salonun oluşturduğunu söyleyebiliriz. Sümerlerin, Zigurat adı verilen 3-7 kat arası değişen yüksekliklere sahip tapınakların gelişimi yeni Sümerler döneminde olmuştur. Bu dönemin tapınakları giderek küçülen katlar halinde birbiri üzerine yerleşen teraslardan oluşur ve en üstte yine asıl tapınak bölümü yer alır. İlk dönem yapılarında farklı olarak bunlarda fırınlanmış tuğlalar kullanılmıştır. Üst kat Tanrı'nın gökten inmesini sağlayan bir merdivenin başlangıcı kabul edildiğinden burada bir karşılama tapınağı bulunur. Zemin kat ise Tanrı'nın evi kabul edilir ve iki bölüm arasındaki merdivenler cennet ile dünyanın bağlantısını simgeler. Her katın dış yüzleri fırınlanmış tuğlalarla kaplanmıştır ve sıra sıra dışı taşkın ayaklar katların cephelerini monotonluktan kurtarır.

3.6. Akkad Sanatı

Mezopotamya'nın sanat hayatında, dağ kavimlerinin göçleri, kabartma formlu, görüntüye uygun hareketli, anatomiye düşkün bir sanatın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sanat, derinliği olan bir heykel anlayışı olup, her yeni kavmin Mezopotamya'ya gelişi ile ortaya çıkan bir anlatım biçimi yaratmıştır.

Resim 3.9: Bronz heykel (Akkad Kralı)

Resim 3.10: Zafer Anıtı (Akkad)

Akkadlar'da mimarı, süsleyici bir ihtişama önem verdiği gibi, insanı şaşırtan plastik anlatımıyla da dikkati çeker. Bu Cemdet-Nasr'ın biçimlendirme şekline bağlanabilen ya da hiç olmazsa Cemdet-Nasr'a içten bir akrabalık gösteren bir sanattır.

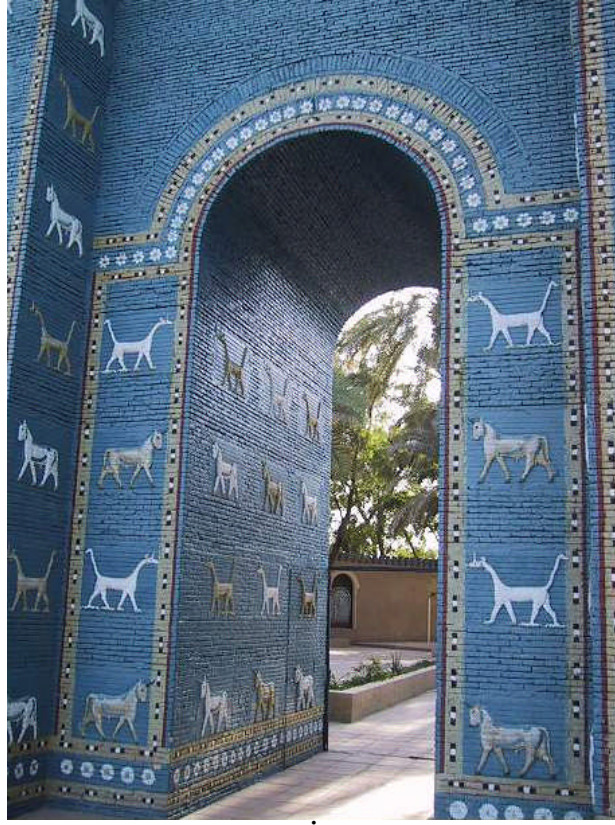
Akkad çağına ait bulunan bütün rölyeflerde, esirlere yapılan işkence, önem kazanan bir konu olmuştur. Savaş sahneleri Mezopotamyalı için çok önemlidir. Bu eserlerin Sümer kültürü ile doğduğu, ancak Akkad çağında yapıldığı kabul edilmektedir. Savaş, zafer, esirler, esir düşmüş asker, hep iki kişi halinde karşı karşıya ve yan yana olarak anlatılmışlardır. Figürler üst üste getirilmediğinden vücutlar bağımsız olarak ifade edilmişlerdir. Mimarının ilk gelişim basamağında rölyeflerdeki bu husus, hep böyle olmuştur. Eserlerde, elbise kumaşının altından vücudun formları belli olmaktadır. Ayak, bacak ve başın profilden, vücudun cepheden oluşu bütün rölyeflerde korunan bir anlatım şeklidir. Figür olarak çevresi ile bağımsız, ayakta duran bir heykel, bu çağda Mezopotamya'da çok az görülmektedir. Ancak böyle, tam baş heykeli olarak kimi parçaların bugüne dek kaldığını görüyoruz. Akkadlar zamanında dikkati çeken özelliklerden biri büyük anıt heykellerin azlığıdır.

Resim 3.11: Rölyef MÖ 2300

3.7. Eski ve Yeni Babil Sanatı (MÖ 1900- 1600; MÖ 626-539)

Sümerlerin aşağı Mezopotamya'da gücünü kaybetmesi üzerine egemenlik Babil Krallığı'na geçmiştir. Bu dönemde mimari fazla gelişmemiş ama astronomide gelişmeler kaydedilmiştir. Eski dönemin en önemli yapısı Ischali'de Ishtar tapınağıdır. Tapınak üç ayrı kutsal bölümü içeren dikdörtgen planlı bir yapı kompleksidir. Mimaride asıl gelişme yeni Babil çağında ve özellikle Nabukatnezar döneminde görülmüştür. Onun döneminde ortaya konulan eserler başkent Babil'in mimarisinde önemli bir pay sahibi olmuştur. Bu mimari eserler arasında şehrin tanrısı Marduk adına yapılan yedi katlı Zigurat, kral sarayı, asma bahçeleri ve tapınağa götüren tören yolunun başlangıcındaki Ishtar kapısı sayılabilir. Babil Fırat'ın Nabukatnezar tarafından surlar doğu ve kuzey yönünde genişletilmiş ve en kuzey köşeye kralın sarayı yapılmıştır.

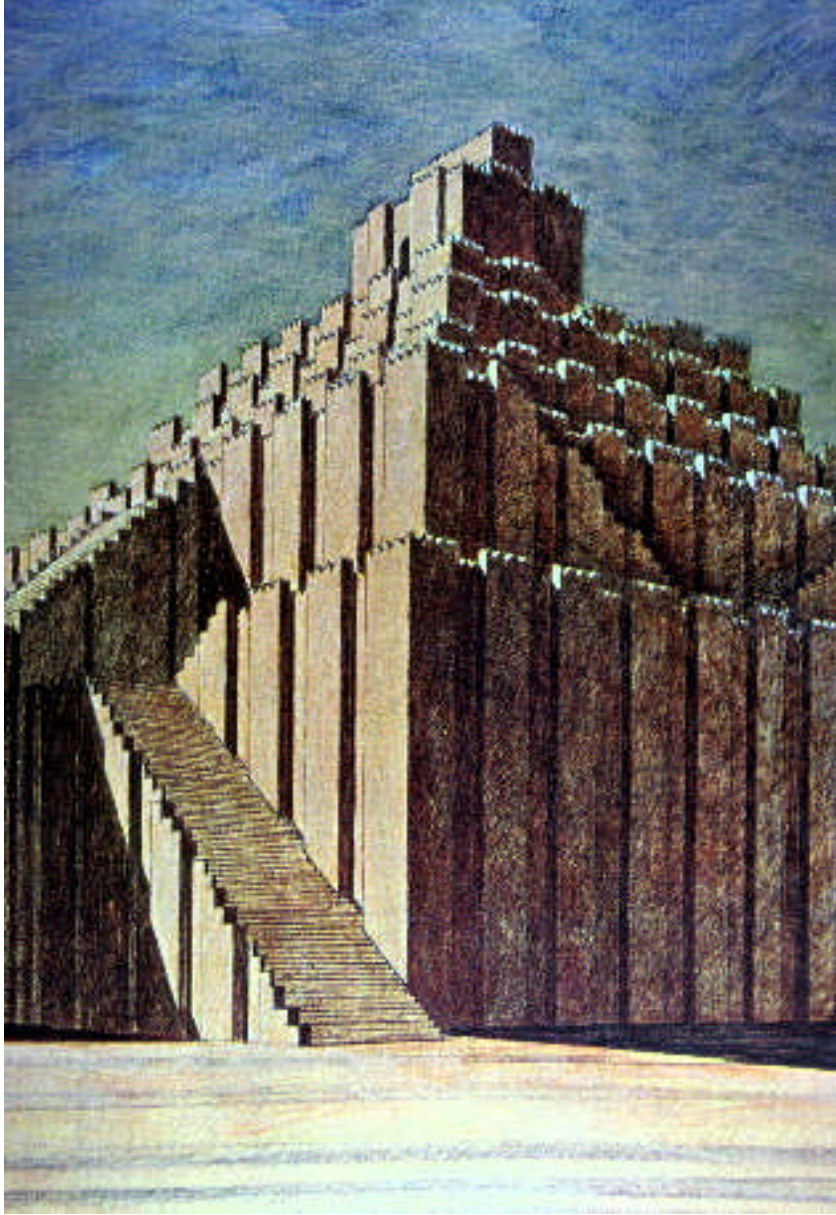
Resim 3.12: İshar Kapısı

Kentin çok sayıda kapısı vardır ama bunlardan en ünlüsü Marduk'un tapınağına götüren tören yolunun başlangıcına işaret eden Ishtar kapısıdır. Berlin müzesinde ön cephesi ayağa kaldırılmış, 12m yüksekliğindeki kapının iki kemerli kapısı vardır ve kapılar iki yanında yer alan mazgallı kulelerin koruması altındadır.

Kentin kuzeyinde bulunandan ayrı asıl saray bu tören yolunun sol tarafında kalmakta ve avlu çevresinde sıralanmış salonlar ve teraslardan oluşmaktadır.

Sarayın hemen karşısında dünyanın 7 harikasından biri olduğu kabul edilen Asma Bahçeleri yer almaktadır. Bu bahçeler kral Nabukatnezar'ın dağlık bir ülkeden olan eşi Semiramis'in vatan hasreti çekmemesi için gerçekleştirilmiş yapay setler üzerine kurulmuştur.

Tanrı Marduk adına yaptırılan tapınak, 7 katlı, üst katına rampa ile ulaşılan 90m yüksekliğinde bir zigurattır. Tevrat'ta adı geçen Babil kulesinin bu yapı olduğu sanılır.

Resim 3.13 Zigurat (Babil)

3.8. Asurlular

Savaşçı bir kavim olan Asurlar yukarı Mezopotamya'nın dağlık coğrafi karakteri ile tam bir uyum gösterirler. İlk yerleşmeleri Dicle ile Zap suyu arasında, başkenti Asur olan bölgedir. Asur ülkesi dağlık bir bölge olduğu halde, mimaride Mezopotamya gelenekleri esas alınarak, mimari yapılarında fırınlanmış kerpiç tuğla ve sırlı tuğlalar kullanılmıştır.

Asur kent surları Hitit geleneğinde olduğu gibi kalınlıkları 15m'yi bulan çift sıra surla kuşatılıştır ama farklı olarak malzeme kerpiç tuğladır. Kent kapılarına da önem verilmiştir.

Konut mimarisinde Bit-Hilani tarzı konutlar yapılmış ama bu ev şemasının adı, onların koyduğu isim ile tanınmıştır.

Mezopotamya geleneğine uyularak burada da anıtsal yapılar bir set ya da teras üzerine inşa edilir. Saray yapıları kompleks binalar olup birbirine geçişleri olan avlular çevresinde sıralanmış salonlardan meydana gelir ve bu tür yapıların duvarlarında nakış izlerine rastlanmıştır. Anıtsal yapıların kapılarını “Lamassu” denen insan başlı, kanatlı ve beş ayaklı çok iri boğa heykelleri korumaktadır. En önemli saraylar Khorsabad'da II.Sargon'un ve Kalhu'da II. Asurbanipal'in saraylarıdır.

Resim 3.14: Lamassu, Asur

Sümer geleneğine uygun olarak Zigurat formunda yapılırlar ve 7 katlıdır. En üst kademede asıl tapınak bulunur. Ziguratların 7 katının her biri güneş tayfındaki 7 renkten birinin rengini taşır.

Asur şehirlerinde kent dışı bir mezarlık söz konusu değildir. Halk cenazesini yaşadığı evin bir odasının zeminine gömer. Kral ve soylular için kare yada dikdörtgen planlı yer altı mezar odaları yapıldı. Derinliği 2 metreyi geçmeyen bu mezar odalarında ölü toprak altına gömülür ya da zemin üstüne bir sanduka ile bırakılır, yanına da çeşitli eşyalar konurdu.

Sanat Eserinin İncelenmesi

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda sanatsal bir eseri incelemiş olacaksınız.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Sanatçı ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi yazınız.
3. Eserin Genel Tanımı
 - Eserin Dönemi
 - Eserin adı
 - Yapım yılı
4. Madde ve Teknik
 - Eserin ebatları ve kullanılan malzeme, tekniği
5. Konu
 - Kitabe, anıt, mezar, resim, figür, tapınaklar, heykel gibi...
6. Figürlerin durumu
 - Eserde bulunan motifler, simgeler, insan ve hayvan figürlerinin durumu gibi...
7. Form ve inşaa
 - Eserin kuruluşunda bulunan kompozisyon elemanlarının durumu: denge, hareket, ritm, ışık-gölge.
8. Öz (İçerik)
 - Resmin düşünce yönünden değeri, esas uygulanmak istenen içerik

UYGULAMA FAALİYETİ

Resim 3.15: Rölyef, Akkad

Mezopotamya dönemine ait sanat eserinin ikonografik ve plastik açıdan çözümlemesini yapmak.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İnternet ve kütüphanelerden faydalanılmıştır.
2. Araştırma:
 - Secreter Kalki'nin kabartma silindir mührüdür.
3. Eserin Genel Tanımı
 - Kabartma Mühür: Akkadlar döneminde M.Ö. 2300'lü yıllarda yapılmıştır.
4. Madde ve Teknik
 - Bu Rölyef yapı için taş oyularak kabartma tekniği (rölyef) elde edilmiştir.
5. Konu
 - Silindir Mühür: Bu parçada savaşta yakalanan esirlerin tutukluluğu gösteriliyor. Savaşı anlatmıyor. Bu da savaşlardan sonra esaretin varlığını ve insanların savaş sebebiyle öldürülmediğini ve savaş sonrası hukukun varlığını ortaya koymaktadır.
6. Figürlerin durumu
 - Erkek insan figürleri kullanılmıştır. Ve bu kompozisyonda hareket vardır. Hayvan ve bitki motiflerine rastlanmamaktadır. Durağanlıktan uzak ama simetrik te olan bu kompozisyon Akkadlı işçilerin sanat anlayışında genelde kıyafet altında vücut yapısını ortaya koyabilmek iken burada esirlere kıyafet giydirilmemiştir.
7. Form ve inşa
 - İnsan figürlerindeki vücut yapısı gayet sağlıklı ve ayakta yürüyor dengesindedir. Desenlerde parçaya oturmuş ve iyi işlenmiştir. Eklemlerdeki kıvrımların verilişi ve çukurluklara düşen ışık miktarı bie ışık-gölge anlayışının da ne denli oturduğunu göstermektedir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdakilerden doğru olan şıkkı işaretleyiniz.

1. Hangisi sami ırkından değildir?
A. Kassitler
B. Hurriler
C. Sümerler
D. Hepsi
2. Eski Sümer döneminde kaplarda hangi seramik kültürü hakimdi?
A. Tell-Halaf kültürü
B. Samarra Kültürü
C. El Obed Kültürü
D. Akkad Kültürü
3. Mesilim Sanatının en önemli eseri hangisidir?
A. Lagaşlı Entemena'nın vazosu
B. İshtar Kapısı
C. Piramitler
D. Babil tapınağı
4. "Lamassu" denilen insan başlı, kanatlı ve beş ayaklı çok iri boğa heykelleri hangi dönemin eserleridir?
A. Babil
B. Asur
C. Akkad
D. Sümer
5. Marduk Tapınağı hangi döneme ait sanat eseridir?
A. Babil
B. Sümer
C. Akkad
D. Cemdet Nasr

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

UYGULAMALI TEST

Mezopotamya dönemine ait bir eser seçerek önerilen işlem basamaklarına göre eseri inceleyiniz.

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda seçtiğiniz sanat eserini incelemiş olacaksınız.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Sanatçı ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi yazınız.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi
 - Eserin adı
 - Yapım yılı
4. Madde ve Teknik:
 - Eserin ebatları ve kullanılan malzeme, tekniği
5. Konu:
 - Kitabe, anıt, mezar, resim, figür, tapınaklar, heykel gibi...
6. Figürlerin durumu:
 - Eserde bulunan motifler, simgeler, insan ve hayvan figürlerinin durumu gibi...
7. Form ve inşaa:
 - Eserin kuruluşunda bulunan kompozisyon elemanlarının durumu: denge, hareket, ritm, ılık-gölge ...
8. Öz (İçerik):
 - Düşünce yönünden değeri, esas uygulanmak istenen içerik

KONTROL LİSTESİ

AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
Araştırma ve veri topladınız mı?		
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Sanat eseri araştırması yaptınız mı?		
Sanatçının adını, eserin adını, yapım yılını araştırdınız mı?		
Madde ve teknik yönünden incelediniz mi?		
Konu yönünden incelediniz mi?		
Figürlerin durumu yönünden incelediniz mi ?		
Form ve inşaa yönünden incelediniz mi?		
Öz yönünden incelediniz mi?(içerik-yorum-yargı)		

Aşağıdaki ölçütlere göre çalışmanızı değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz ‘Evet’ ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ‘Hayır’ larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı ‘Evet’ ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ 4

AMAÇ

Anadolu Uygarlıklarını inceleyerek döneme ait eserlerin ikonografik çözümlemesini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Anadolu uygarlıkları sanatı genel özellikleri ve önemli sanat eserlerini inceleyiniz.

4. ANADOLU UYGARLIKLARI

4.1. Hitit (MÖ 1650/1620-650)

Asur Ticaret Kolonileri Çağında Anadolu irili ufaklı birçok beylik arasında paylaşılmış durumdaydı. Yazılı kayıtlarda adlarına rastlanan bazı beylikleri şöyle sıralıyabiliriz : Neşa (Kaneş), Hattuş, Mama, Puruşhanda, Kuşşara, Zalpa. Yazılı belgelerde Kuşşara'lı olduğu belirtilen Pithana ve oğlu Anitta zamanında Anadolu' da merkezi bir devletin kurulmasına doğru yol alınmıştır. Anitta Neşa, Zalpa ve Hattuş'u ele geçirerek ilk kez büyük kral unvanını almıştır. Asıl olarak Anitta'dan yüzyıl sonra aynı soydan gelen Kuşşaralı Labarnaş, Hattuş'u başkent yapıp, kente Hattuşaş, kendine de Hattuşalı anlamına gelen Hattuşili adını vermiş, böylece MÖ 1650-1620 yıllarında Hitit Devleti resmen kurulmuştur.

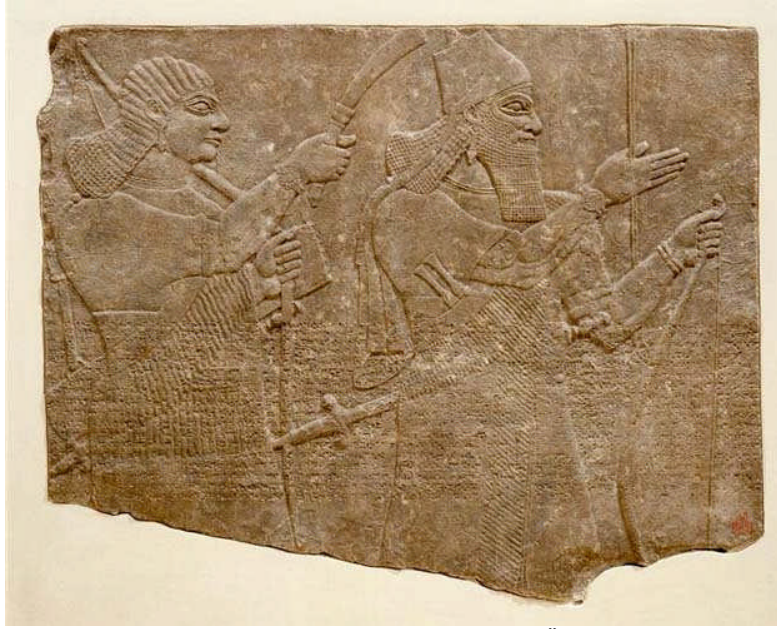
I.Hattuşili'nin Hattuşa'yı başkent yapmasından sonra Hitit Devleti hızlı bir biçimde gelişmeye başladı. I.Murşili döneminde Halep ve Babil'in alınmasıyla Hitit Devleti Yakın Doğu'nun en etkili siyasal güçlerinden biri haline geldi. Bu dönemde kap formlarında sadeleşme göze çarpan özelliklerdendir. Fakat Hititler'in bibru dedikleri hayvan şeklinde törensel kaplar (Rithon) yapma geleneği sürmektedir. Kap formlarına eklenen bir yenilikse büyük vazolar üzerine kabartma frizler şeklinde yapılan ve daha çok dini törenlerle ilgili olan süslemelerdir. Bu sanat daha sonraki kaya kabartma sanatının öncüsü durumundadır.

4.1.1. Geç Hitit Uygarlığı (MÖ 1200-650)

Hattuşa'nın MÖ 1200 dolaylarında tahrip edilmesinden sonra Hitit geleneği Güneydoğu Anadolu ile Kuzey Mezopotamya'da süregider. Hattuşa'da, Alacahöyük'te ve daha birçok Anadolu yöresinde tanıyageldiğimiz sanat eserleri değişik biçimlere bürünür. Düzinelerce kent devletçiklerinden oluşan bu beyliklerde, başlıca dört sanat dönemi görülmektedir:

- Geleneksel Geç Hitit Stili (MÖ 1050-850): Malatya Aslantepe (Büyük Hitit Krallığı ikonografisini devam ettirirler - Halen Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenmektedirler)

Kargamış (Eserler Ankara AMM’de olup bazıları 8. yüzyılın sonunda Korinth vazo ressamlarına örnek olmuştur).

Resim 4.1. Kral Ashurnasirpal II (M.Ö. 883-859)

- Asur Etkisi Gösteren Geç Hitit Stili (MÖ 850-800) : Zincirli (Bu eserlerde Hitit biçimi saçlar yanında, kralın ensesinde Asur saç topuzu da görülmektedir - İstanbul, Eski şark Eserleri Müzesi)
- Asurlaşmış Geç Hitit Stili (MÖ 800/750-700):Geç Hitit sanatına Aram öğeleri yanında Asur özelliklerinin girdiği dönem. Bu eserlere özellikle Zincirli, Sakçegözü, Kargamış, Malatya ve Tell Halaf örnekleri bu döneme ait eserlerdendir. Örneğin, Hitit aslanlarındaki stilize edilmiş yürek biçimindeki kulak yerine bu dönem aslanlarında natüralist kulak görülmektedir. Ayrıca kalçadaki W-motifi N biçimini almış, oradan da Urartu’ya ve bozulmuş W-motifi biçiminde Hellen sanatına geçmiştir. Geleneksel Hitit kuş adamları da Kartal başlı, at kulaklı şekle dönüşmüştür. Hellen vazo ressamları Sakçegözü kuş adamlarını aynen kopya ederek kullanmışlardır.
- Aramlaşmış ve Fenikeleşmiş Geç Hitit Sanatı: Semitik topluluklar olan Aramlar ve Fenikelilerin güneyden gelip Kuzey Mezopotamya’ya yayılmaları sonucu, Hitit sanatına bu unsurlar da egemen olmaya başlar. Zincirli (kısmen Berlin Müzesinde), Sakçegözü, Maraş (Louvre ve Adana Müzelerinde), İvriz Kaya Kabartması, Karatepe heykel ve kabartmaları bu dönemin en bilinen eserleridir.

Resim 4.2. Tarhunpiyas Kabartma (MÖ 8 yüzyıl)

Hellenler MÖ 8. yüzyıl başlarında gemiler inşa edip Doğu Akdeniz’de ticaret yapmaya başladıkları zaman (M.Ö. 750 tarihinde kurulan Antakya’nın güneyindeki Al Mina Hellen kolonisi gibi) şark sanatının (Mısır, Fenike ve Geç Hitit) etkisi altında kaldılar.

4.2. Frigya (MÖ 750-300)

Hitit İmparatorluğunun çökmeye başladığı yıllarda Anadolu Kafkaslar ve Boğazlar üzerinden gelen bazı göçmen grupların etkisi altına girmeye başlamıştı. Doğudan gelenlere Muşkiler deniyordu ve Elazığ yöresine yerleşmişlerdi. Batıdan (Makedonya’dan) gelenler ise Bryg adını taşıyorlardı ve Marmara denizinin güney bölümüne yerleşmişlerdi. Anadolu’da Phrygler adını alan grup MÖ 10 yüzyıldan başlayarak daha içeriye, Gordion yöresine ulaşmışlardı. MÖ 8. yüzyılın ortalarında merkezi bir devlet kuran Friglerin kurucularının Gordios olduğu sanılmaktadır. Asurluların Muşkili Mita dedikleri oğlu Midas ise önceleri Urartu ve Tabal Krallıkları ile birleşip Asur’a karşı bir koalisyon oluşturmuşsa da MÖ 8. yüzyılın sonlarında doğudan gelen Kimmerlere karşı Asur ile dostluk anlaşması yaparak dikkatini batıya yöneltti. Yunanistan’daki Delphoi tapınağına armağanlar yolladı, Lydia

Krallığı ile dostluk ilişkileri kurdu ve Batı Anadolu kıyılarındaki Kyme kenti Nemrutkale-
Aliğa) kralının kızı ile evlendi.

Frig soyluları ölülerini ya kayaya oyulmuş mezarlara ya da tümülüs denen yığma mezar tepelerinin altındaki odalara gömerlerdi. Kaya mezarlarının kimilerinde cephe kabartmalarla süslenmişti. Tümülüslere Gordion, Ankara ve Kerkenezdağ bölgelerinde yoğun olarak rastlanmaktadır. Bunlardan en büyüğü Midas'a ait olduğu sanılan 300 m çapında ve 53 m yüksekliğindeki Büyük Tümülüs'tür. Tümülüs geleneği Anadolu'ya yabancıydı ve Frigler tarafından Makedonya'dan getirilmişti.

Frig kentleri içinde Gordion'un özel bir yeri vardır. Saray yapılarının bulunduğu kesim bir tepe üzerine kurulmuştu. Bu yapıların en dikkat çekici özelliği tümünün megaron planlı oluşlarıdır. Batı Anadolu'da MÖ 3. binyılın başlarından beri kullanılan bu tür yapılar önde bir giriş holü ile arkadaki büyük salondan oluşuyordu.

Hint-Avrupa kökenli bir dil kullanan Friglerin yazıları tam olarak çözülememiştir. Frigler dokumacılık, marangozluk ve madencilikte çok ustaydılar. Gordion tümülüslerinde bulunan çivi kullanılmaksızın birbirine geçmelerle tutturulmuş panolar ve mobilyalar ile fibula adı verilen çengelli iğneler ve makara kulplu kaseler Friglere özgü eserlerdir.

Frig sanatı, Hititlerin yanı sıra Urartu, Asur ve Eski Yunan sanatının da izlerini taşır. Frigler, kaya anıtları çeşitli insan ve hayvan motifleriyle bezediler. Tanrıça Kibele için yaptıkları tapınakların duvarlarını, pişmiş topraktan levhalarla süslediler.

Resim 4.3: Tanrıça Kibele

4.3. Lidya (MÖ 700-300)

Batı Anadolu’da Gediz ve Küçük Menderes yörelerinde oturan bu halkın nereden geldiği kesin olarak belirlenememiştir. Antik dönem yazarları onların güneydeki Karyalılar ile kuzeydeki Mysialılar ve Frigler ile akraba olduklarını söylerler. Hint-Avrupa karakterli bir dilleri olan Lidyalıların Batı Anadolu’da MÖ 2. binyılın ikinci yarısından itibaren varoldukları kabul edilmektedir. En ileri dönemlerindeki kralları aşağıda verilmektedir:

Gyges	MÖ 680-652
Ardys	MÖ 652-625
Sadyattes	MÖ 625-610
Alyattes	MÖ 610-575
Kroisos	MÖ 575-546

Lidya’nın parlamasının nedeni bölgede bulunan altın madenleriydi. Bu madenin M.Ö. 7. yüzyılın başından beri Sardes’te işletilmeye başlaması Lidya’lıları zenginleştirmiş ve güçlendirmişti. Lidya’nın Anadolu’daki uygarlığa katkısı daha çok ekonomi dalında olmuştur. Altın sikkeler basarak ticaretteki değiş-tokuş usulünü değer ekonomisine çevirmişlerdir.

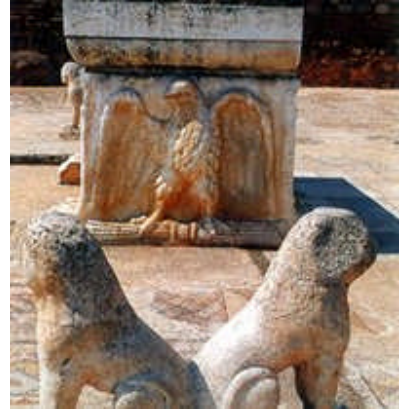
Lydia soyluları ölülerini, Frigler’deki gibi tümülüslerle gömüyorlardı. Bu tümülüsler Sardes’in kuzeyinde Marmara Gölü kıyısında yer alırlar. Bunlardan 355 m. çapında ve 61 m. yüksekliğindeki tümülüs Anadolu’daki en yüksek yığma mezar örneğidir.

Çok zengin olan Anadolu mozayığında sözü edilmesi gereken ve bugün de izlerine rastladığımız başka uygarlıklarda vardır. Demir Çağında incelenmesi gerekenler arasında Karia ve Lidya uygarlıklarını sayabiliriz. Hint-Avrupa ailesinden olan dilleri Hitit öncesi öğeler taşımaktadır. Kariyalıların daha önceleri Batı Anadolu’da yerleşmiş oldukları bilinen Leleglerden, Lykia’lıların ise Luvilerden geldikleri sanılmaktadır. Lidya uygarlığının en özgün örnekleri arasında kayalara oyulmuş anıtlar yer almaktadır.

Lidya devletinin MÖ 546 yılında son bulmasıyla İranlılar Ege Denizi kıyılarına kadar tüm Anadolu’yu ellerine geçirdiler. Pers egemenliği MÖ 333 yılına değin sürdü. Bu dönemden sonra yerli kültür gelişiminin yerini Batıdan gelen yeni etkiler ve bunun sonucunda ortaya çıkan bir kültür almaya başladı.

Resim 4.4: Lidya altın para

Resim 4.5: Sardes

4.4. Urartu (MÖ 860-580)

Urartuların en önemli çalışmaları bayındırlık alanında olmuştur. Bunun nedeni de bölgenin sarp kayalık yapısı nedeniyle son derece ölçülü biçimde inşa edilmesi gereken kaleler ve şehirlerin gerekli olmasıdır. Urartular tarafından inşa edilen kale, kent, baraj, su kanalı, tapınak ve kaya anıtları bu bayındırlık çalışmalarının en canlı tanıklarıdır. Ayrıca Tuşpa’da kayalara oyulmuş olan Urartu kral mezarları türünün dünyadaki ilk temsilcileridir.

Urartu dini çok tanrılıydı. En önemli tanrıları Haldi (Savaş Tanrısı), Teişeba (Fırtına Tanrısı-Hititlerde Teşup) ve Şivini (Güneş Tanrısı) idi. Urartular bu tanrılara açık hava kutsal alanları yanında kendilerine özgü büyük bir kompleks oluşturan tapınaklarda da törenler düzenlerlerdi. Bu tapınakların en ilginç özelliği tanrı heykelinin durduğu kare planlı yüksek kuledir. Dış yüzlerine tanrılara adak olarak sunulmuş tunç kalkanların asılı olduğu bu yapıların iç duvarları mavi ve kırmızının egemen olduğu duvar resimleriyle bezeliydi. Bu tür tapınaklara örnek olarak Ağrı’nın Patnos ilçesindeki Aznavurtepe kalesindeki tapınak ile Toprakkale’deki tapınak verilebilir. Urartu sarayları genellikle iki katlıydı. Alt kat mutfak, banyo, tuvalet gibi hizmet birimlerine ayrılmıştı. Üst katta ise büyük bir kabul salonu ile yatak odaları bulunmaktaydı (Çavuştepe ve Adilcevaz Urartu sarayları gibi).

Urartu devletinde her türlü alt yapı hizmeti devlet tarafından planlanmıştı. Bunlar arasında sulamaya özel bir önem verilmişti. Kral Menua’nın yaptırttığı 56 km uzunluğundaki su kanalı (Şamram Kanalı) 2800 yıl önce yapılmış olmasına rağmen bugün hala Van’da hizmet vermektedir. Aynı şekilde Toprakkale için inşa edilmiş olan Keşişgöl Barajı bazı onarımlarla günümüzde de kullanılmaktadır.

Ayrıca Urartu şehirleri arasındaki ulaşımı sağlayabilmek için bir karayolu şebekesi kurmuşlardı. Dünyanın en eski ulaşım sistemlerinden olan Urartu karayollarının en etkileyici kalıntıları Bingöl dağları üzerindedir. Van’dan Palu, Harput ve Malatya’ya uzanan bu karayolu ortalama 5.40 m genişliğinde olup, her 25- 30 km de bir konaklama istasyonu bulunuyordu.

Kuyumculuk, kabartmalarla süslü tunç kemerler, tunçtan heykeller, kazanlar, at koşum takımları ve silahlar ile demirden şamdanlar dikkat çekicidir.

Resim 4.6: Heykel

Resim 4.7: Madalyon

Resim 4.8: MS 780-756 Urartular Dönemi bronz Çan-Metropolitan Müzesi

Urartu dönemine ait sanat eserinin ikonografik ve plastik açıdan çözümlemesini yapmak.

Bizim seçmiş olduğumuz sanat eseri Urartu dönemine ait bronz çan.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Uratular döneminde “Uratulardan Kral Argishti için yapılmış bir çan.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi : Uratular dönemi dönemi
 - Eserin adı : Urartu kraliyet isim argishti yazılı çan
 - Yapım yılı : MS 780-756
4. Madde ve Teknik:
 - Bronz,metal den yapılmıştır; (8.71 cm)
5. Konu:
 - Kral Argishti için yapılan bu çan metal, taş ve bronzun beraber uygulanmasında bağ elemanları ve malzeme içeriği açısından ne kadar kuvvetli olduğunu ortaya koymaktadır.
6. Figürlerin durumu:
 - Figür kullanılmamakla beraber kubbe gibi olan kısımda yaprak şeklindeki kabartma biçim süslemenin de önemini ortaya koymaktadır.
7. Form ve inşaa:
 - Bronzun ve diğer metallerin birbirine entegrasyonu ve çanın görselliği kullanılan eşyalarda ve dolaylı olarak ta mimarlık gelinen noktayı ortaya koymaktadır.
8. Öz (İçerik):
 - Dairesel yapılar ve pencereciklerdeki başarılı uygulamalar ve metallerin kullanımı Uratuların sanata olan ilgisini ve gelişmiş bir sanat birikimlerinin olduğunu ortaya koymaktadır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet ile ilgili hangi bilgileri kazandığınızı aşağıdaki soruları cevaplayarak belirleyiniz.

Aşağıdaki cümleleri doğru veya yanlış olarak değerlendiriniz.

1. MÖ 1650-1620 yıllarında Hitit Devleti resmen kurulmuştur.
2. Hititlerde başlıca 7 sanat dönemi görülür.
3. Geç Hitit sanatına Aram öğeleri yanında Asur özelliklerinin girdiği döneme Asurlaşmış geç Hitit stili denir.
4. MÖ 8. yüzyılın ortalarında merkezi bir devlet kuran Friglerin kurucularının Gordios olduğu sanılmaktadır.
5. Tümülüsle Kayseri, Hatay ve Alacadağ bölgelerinde yoğun olarak rastlanmaktadır.
6. Lidya soyluları ölülerini, Friglerdeki gibi tümülüsle gömüyorlardı.
7. Urartu sarayları genellikle yedi katlıydı.
8. Dünyanın en eski ulaşım sistemlerinden olan Urartu karayollarının en etkileyici kalıntıları Bingöl dağları üzerindedir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Mısır Dönemine ait bir eser seçerek önerilen işlem basamaklarına göre eseri inceleyiniz.

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda seçtiğiniz sanat eserini incelemiş olacaksınız.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Sanatçı ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi yazınız.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi
 - Eserin adı
 - Yapım yılı
4. Madde ve Teknik:
 - Eserin ebatları ve kullanılan malzeme, tekniği
5. Konu:
 - Kitabe, anıt, mezar, resim, figür, tapınaklar, heykel gibi...
6. Figürlerin durumu:
 - Eserde bulunan motifler, simgeler, insan ve hayvan figürlerinin durumu gibi...
7. Form ve inşaa:
 - Eserin kuruluşunda bulunan kompozisyon elemanlarının durumu: denge, hareket, ritm, ışıık-gölge ...
8. Öz (İçerik):
 - Düşünce yönünden değeri, esas uygulanmak istenen içerik

KONTROL LİSTESİ

AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
Araştırma ve veri topladınız mı?		
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Sanat eseri araştırması yaptınız mı?		
Sanatçının adını, eserin adını, yapım yılını araştırdınız mı?		
Madde ve teknik yönünden incelendiniz mi?		
Konu yönünden incelediniz mi?		
Figürlerin durumu yönünden incelediniz mi ?		
Form ve inşaa yönünden incelediniz mi?		
Öz yönünden incelediniz mi?(içerik-yorum-yargı)		

Aşağıdaki ölçütlere göre yukarıdaki çalışmanızı değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz ‘Evet’ ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ‘Hayır’ larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı ‘Evet’ ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ 5

AMAÇ

Yunan sanatını inceleyerek döneme ait eserlerin ikonografik çözümlemesini yapabilecektir.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

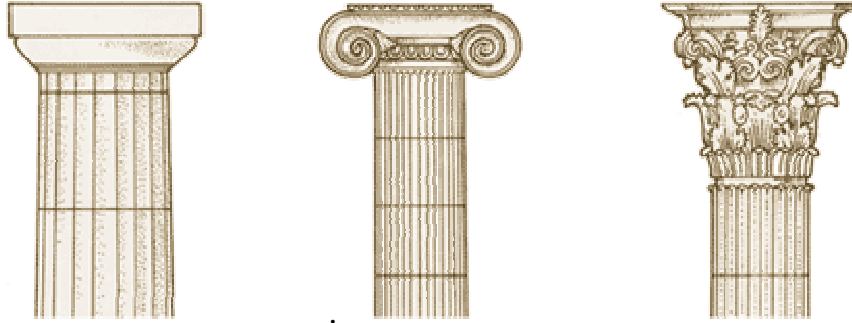
- Yunan Sanatı genel özellikleri ve önemli sanat eserlerini inceleyiniz.

5. YUNAN SANATI

Anadolu, MÖ II. binden başlayarak daha çok Doğu'dan gelen etkilere açıktı. Ama bu durum MÖ 1200 yıllarından sonra değişerek, Batı ile ilişkiler önem kazanmaya başlamış ve Roma çağının sonuna kadar sürmüştür. Bugünkü Batı uygarlığı kökenini, büyük ölçüde Anadolu topraklarında MÖ 1200'de başlayan ve uzun yıllar sürecinde gerçekleşen kültür gelişimine borçludur.

Ege dünyası MÖ 16. yüzyıldan MÖ 1200'e kadar Miken çağının etkisinde kalmıştır. Miletos, Troja, Ephesos, Müskebi buluntuları da bu etkiyi kanıtlamaktadır. MÖ 1200-1050 yılları arası Batı Anadolu için karanlıkta kalmış bir dönemdir. MÖ 1050 yıllarından sonra ise genelde "Polis" adı verilen ilk kent devletleri kurulmaya başlamıştır. Bu kentler, çevresinde bir sur bulunan aşağı kent ve gerisindeki "Akropolis" adı verilen yüksek bir tepeden oluşuyordu. Başlangıçta düzensiz bir plana sahiptiler. MÖ 5. yüzyıldan başlayarak düzenli plan uygulanan kentler de vardır ki, bunlara tasarımının Hippodamos'a ait olduğu düşünülen dama tahtası planlı Miletos ve Priene kentleri örnek gösterilebilir. Bu kentlerin ana merkezlerinde devlet ocağı, tapınaklar, resmi yapılar, pazar meydanları (agora) ve diğer yapılar yer alıyordu.

Antik mimarinin en önemli yapı tipi "Tapınak"tır. Tanrının evi olduğuna inanılan tapınaklar tanrının heykelini ve ona adanan kutsal eşyaları korurlardı. Yunan tapınağı "Megaron" denen bir yapı tipinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. MÖ 7. yüzyıldan beri taştan yapılan tapınaklarda önceleri "İyon" ve "Dor" adı verilen iki düzen hakimdi, sonradan bunlara "Korint" düzeni de eklenmiştir. Tapınaklar MÖ 6. yüzyılda ana biçimlerini almış, Yunanistan'da ortaya çıkan Dor düzeni daha çok Güney İtalya ve Sicilya'da kullanılmıştır. İyon düzeni ise Batı Anadolu'da ortaya çıkarak yayılmıştır. Ama Batı Anadolu'da da Dor düzeninde tapınaklar vardır. Buna bir örnek olan Assos'daki (Behramkale) Athena Tapınağı kabartmalı arkhitrafları ile klasik Dor tapınaklarından ayrılmaktadır.

Resim 5.1: Dor – İyon – Korint Nizamı Sütun Başları

Resim 5. 2: Assos Athena Tapınağı (Dor Nizamı)

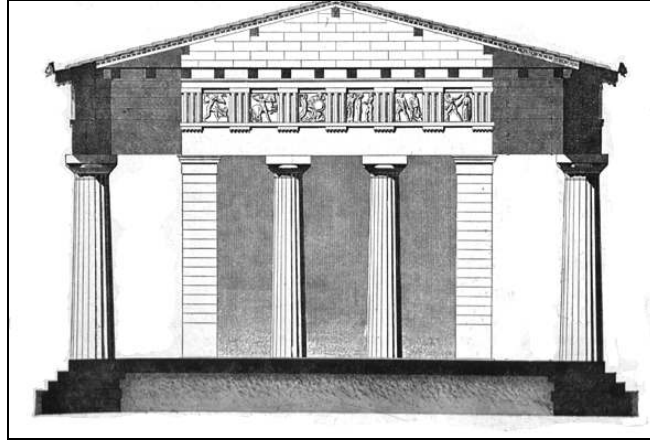
Klasik çağ, MÖ 5. yüzyıl tapınaklarının en güzeli, Atina Akropolü'ndeki Parthenon'dur. Bu tapınağın tasarımı ve heykeltıraşlık işleri zamanın ünlü heykeltarış Phidias tarafından yapılmıştır. Ama Parthenon saf bir Dor tapınağı olmayıp İyon düzeninin de etkisinde kalmıştır. İyon düzenini Dor düzeninden ayıran en önemli özellik, sütunlarıdır. İyon düzeninde sütunlar daha ince ve yüksek olup bir kaideye ve volütlü bir başlığa sahiptirler. MÖ 6. yüzyılı ait İyon tapınaklarında cella, iki sütun dizisi ile çevrelenmiştir. Bu tipteki tapınakların en ünlüleri, Samos (Sisam) Hera, Efes Artemis ve Didyma Apollon tapınaklarıdır. İyon mimarlığı Anadolu'nun güneybatısındaki Lykia ile doğuda İran'a kadar olan bölgede, batıda da MÖ 5. yüzyılda Atina'da etkili olmuştur.

Resim 5.3: Parthenon Tapınağı

MÖ 4. yüzyıl ve Hellenistik dönem (MÖ 330- 30) mimarlığının en önemli örnekleri Priene Athena Tapınağı ve Didyma'daki Apollon Tapınağı'dır. Hellenistik dönemin öteki önemli tapınağı ise mimar Hermogenes tarafından MÖ 2. yüzyıl ortalarında Menderes Magnesia'sında yapılan Artemis Tapınağı'dır. Bu tapınak saçaklığında friz kullanılmasıyla sonraki tapınaklarla örnek olmuştur.

Korint düzeni ile MÖ 5. yüzyılda oluşmaya başlamış ama MÖ 4. yüzyılda gelişmiştir. İyon düzeninden farkı, akant yapraklarından oluşan sütun başlıklarıdır. Silifke dolaylarındaki Uzuncaburç Zeus Tapınağı'nda ve Atina'da Zeus Olympos Tapınağı'nda görülen bu düzen, daha çok Roma çağında kullanılmıştır.

Resim 5.4: Zeus Olympos Tapınağı (Atina)

Tapınakların dışındaki mimari tipler, örneğin evler hakkındaki bilgilerimiz ise MÖ4. yüzyıla dayanmaktadır. Anadolu'da genellikle "avlulu ev" planları uygulanmıştır. Priene kenti ile Delos adasında gün ışığına çıkarılan evler en iyi örnekleri oluştururlar. Sarayların en iyi örneği ise Bergama'dadır. Antik kentlerde ayrıca, pazar yerleri, bir yamaca yaslanmış oturma kademeleriyle tiyatrolar, konser binası (odeon), şehir meclisi binaları (buleuterion), fikir ve beden eğitiminin yapıldığı gymnasionlar, atletizm yarışmalarının yapıldığı stadionlar da bulunmaktaydı.

Antik kentlerde nekropol adı verilen mezarlıklar da önemli bir yer tutar. Özellikle kral mezarları arasında Anadolu'daki tümülüs mezarlar, Ksanthos'daki (Harpiler) gibi kule ya da paye tipli mezarlar ve tapınak tipli mezarlar önemlidir. Tapınak tipli mezarların en önemlileri ise nereidler, Belevi Mausoleumu ve Halikarnassos Mausoleumu'dur. Öteki mezar tipleri arasında kaya mezarları ve lahitler de önemli yer tutar.

Heykeltıraşlık sanatında ise önceleri kil, taş, kemik, fildişi ve tunç gibi malzemelerden yapılan ilkel heykeller, MÖ 7. ve 6. yüzyıldan başlayarak anıtsallaşmışlardır. Bu arada bazı ekoller oluşmuştur. Örneğin, Girit-Peleponnes ekolüne giren sanatçılar, Mısır etkisi altında frontal, dimdik ayakta duran anıtsal çıplak erkek heykelleri yapmışlardır. Bir başka ekol ise İyonya’da gelişmiştir. Miletos’tan Didyma’ya giden kutsal yol üzerindeki oturan heykeller bu ekole aittir. Her iki ekol de Atina’yı etkilemiş ama Atinalı sanatçılarda farklı özellikler göstermiştir. MÖ 5. yüzyılda frontal duruş değişerek, doğaya daha uygun bir duruş biçimi sağlanmış ve Atinalı sanatçılar özgün yapıtlar vermeye başlamışlardır. Disk atan heykeli ile Myron, iki hareket arasındaki anı vermekte başarı göstermiştir. Atina heykeltıraşlığı Phidias ile doruk noktasına ulaşmıştır. Parthenon heykeltıraşı olan Phidias, teknik güçlükleri yenmiş, elbise ile vücut arasındaki uyumu sağlamada başarılı olmuştur. Polykleitos ise, tanrı heykelleri ile erkek vücudunun güzellik ve gücünü gösteren atlet heykelleri ve vücudun çeşitli kısımları arasındaki oranları saptayan kitabı ile ünlüdür. MÖ 4.yüzyılda ise Praksiteles, genç tanrıları insanlaştırmış, onları belirli bir iş görürken betimleyerek vücut güzelliklerini ustalıkla belirtmiştir. Ünlü Belvedere Apollo’nu heykelini yapan Leohares de güzellik ve görkemi ile göze çarpan, aynı zamanda zarif vücutlu olan tanrı heykelleri yapmıştır. Skopas, yapıtlarında tanrı ve insanların hiddet ve kendinden geçme hallerini konu olarak işlemiştir. Skopas ve Leohares’in yanı sıra Halikarnassos’daki (Bodrum) Mausoleum’da çalışan Bryaksis ise doğal büyüklüğün üstünde yaptığı heykeller ile ün kazanmıştır.

Resim 5.5: Apollo, Ares, Artemis, Aphrodite

Hellenistik dönemde karakter portreleri de gelişmiştir. En ünlü sanatçı Lysippos’dur. Lysippos yaptığı tunç heykellerde insanları oldukları gibi değil, kendisine göründükleri gibi betimlemeye önem vermiştir. Ayrıca başları küçülterek, yeni bir oranlar sistemi ortaya koymuştur. Bu dönemin en önemli yapıtlarından biri, İstanbul Arkeoloji Müzesi’ndeki İskender Lahdi’dir. Suriye’de Sayda’da bulunmuş olan bu lahdin üzerinde Büyük İskender tasvir edilmiştir. Ama bu lahit aslında Fenike’de yerli bir krala aittir. Kral böyle bir lahit yaptırmakla kendisine İskender süsü vermek istemiştir. Hellenistik dönem heykeltıraşlığında Bergama ekolü de önemli bir yer tutar. İstanbul Arkeoloji Müzesi’ndeki İskender Başı da bu ekole aittir. Yine MÖ 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen Bergama’daki Zeus Sunağı’nın frizinde ise tanrılarla devlerin savaşı sahnelenmiştir. Şiddet, aşırı hareketler ve yüzlerde patetik ifadelerin görüldüğü bu kabartmalarda bir dram havası sezilir.

Resim sanatı hakkında en iyi bilgiler ise vazo resimlerinden elde edilir. Sanatın gelişimi en açık ve doğru olarak çanak-çömleklerde izlenebilir. Aka geleneğine bağlı “Submiken” vazolardan sonra MÖ 11.yüzyılın sonlarıyla 10. yüzyılda “Proto-geometrik” adı verilen bir üslup ortaya çıkmıştır. Bu üslupta bezeme ile vazo biçimi arasında tam bir uygunluk sağlanmıştır. Açık renkte yapılan vazoların dış yüzleri siyah parlak boyayla şeritlere ayrılır, bu şeritlerin içi düz hatlar, içiçe geçmiş daireler ya da dalgalı hatlarla doldurulurdu. Bu vazo bezemesi, yerini MÖ 9. yüzyıldan 7. yüzyıla dek “Geometrik” denilen üsluba bırakmıştır. Bu üslupta ise vazo yüzeyi yine yatay şeritlere ayrılıyor, bunlar da dikey çizgilerle kare ya da dikdörtgen alanlara bölünüyordu. Bu bölümler de zigzag hatlar, menderes, gamalı haç, dama tahtası gibi geometrik bezemelerin yanı sıra o döneme özgü insan ve hayvan motifleriyle doldurulmaktaydı.

Resim 5.6 Yunan Vazoları

Doğu ile ilişkilerin artması sanat yapıtlarını da etkilemiştir. Vazolarda doğulu bitki ve hayvan motifleri yer almaya başlamış, böylece M.Ö.700 yıllarında “Orientalizan” ya da “şarkkari” denen üslup ortaya çıkmıştır. MÖ 7. yüzyılda Atina’da iyi bir teknikle çok güzel bezenmiş vazolar yapılmıyordu. MÖ 6.yüzyılda ise “siyah figürlü” denilen teknikte yapılmış vazolarda geometrik bezemenin yerini insan figürlerinin aldığı görülür. Bu dönemde vazoyu yapan ve pişiren çömlekçi ile boyayan ressamın imzalarını atmaları, yaptıklarının bir sanat yapıtı olduğuna inandıklarını gösterir. Buna en güzel örnek François Vazosu’dur. MÖ 530-520 yıllarında Atina vazo tekniğinde siyah figürlü vazoların yerini “kırmızı figürlü vazolar” almıştır. Bu teknikte, figürler siyah zemin üzerine kırmızı boya ile yapılmaktaydı. Atina vazo sanayii tüm görkemine karşın, MÖ 4. yüzyılın sonunda gerileyerek ortadan kalkmıştır.

Bu dönemde yapılmış olan büyük tablolar kaybolduğundan etkileri ancak mozaiklerde izlenebilmektedir. Pompei'deki bir evde bulunmuş olan İskender Mozaïği, İskender döneminde yapılmış bir savaş tablosu hakkında fikir vermektedir. Yine İskender Lahdi'nin üzerindeki savaş kabartmasının da büyük bir tablonun etkisiyle yapıldığı kabul edilmektedir.

Resim 5.7: İskender Mozaïği

UYGULAMA FAALİYETİ

Resim 5.8: Mimari kiremit parçası - Sardis

Yunan dönemine ait sanat eserinin ikonografik ve plastik açıdan çözümlemesini yapmak.

Mimari bir kiremit parçasını inceleyeceğiz.

1. Kullanılacak Araç Ve Gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Yunan döneminde yapılmış bir kiremit parçasıdır.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi : Yunan Dönemi
 - Eserin adı : Kiremit Parçası
 - Yapım yılı : 6 y.y.

4. Madde ve Teknik:
 - Kırmızı lüleci çamuru pişirilmiş ve kazılmış, siyah ile de dekoratif olarak boyanmış.
5. Konu:
 - Süsleme amaçlı yapılan kiremitlerde çiçek motifleri ve dekoratif motifler bulunmaktadır. Simetrik şekilde desenler devam ediyor.
6. Figürlerin durumu:
 - Strüktürel anlamda motifler devamlı, hareketsiz ve bitkiler ile cansız modüllerden oluşuyor.
7. Form ve inşa:
 - Yapı ve inşaların üst kısmında, çatı ve sütun üst kemerlerinde kullanılan bu kemerlerin kabartma bitkilerle süslendiği, bunun da kırmızı boya katılmış çamurun pişirildikten sonra kazılmasıyla elde edildiği görülmektedir. Siyah boya ile de dekoratif süslemeler yapılmıştır.
8. Öz (İçerik):
 - O dönemde sanatın çok ilerlediğini en küçük kiremit parçasında dahi görmekteyiz. Bitki motifleri, alt süslemeler, boyamalar, çamur pişirme ve kazımadaki ustalık, kenar süslemeleri ve tamamının sistematik olarak uyumu ve birbirine bağlanınca ortaya çıkan devamlılık heykelciliğin ve mimarının hem iç içe hem de başarılı uygulamalarla hayat bulduğunu görmekteyiz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet ile ilgili hangi bilgileri kazandığınızı aşağıdaki soruları cevaplayarak belirleyiniz.

Aşağıdaki cümleleri doğru veya yanlış olarak değerlendiriniz.

1. Antik mimarinin en önemli yapı tipi “Saray”dır.
2. Tapınaklarda “İyon” “Korint” ve “Dor” adı verilen düzen hakimdir.
3. Korint düzeninin İyon düzeninden farkı, akant yapraklarından oluşan sütun başlıklarıdır.
4. Helenistik dönemde heykel başları küçültülerek, yeni oranlar sistemi ortaya konmuştur.
5. Resim sanatı hakkında en iyi bilgiler ise duvar resimlerinden elde edilir.
6. Proto-geometrik vazo bezemesi yerini, MÖ 9. yüzyıldan 7. yüzyıla dek “Geometrik” denen üsluba bırakmıştır.

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Yunan dönemine ait bir eser seçerek önerilen işlem basamaklarına göre eseri inceleyiniz.

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda seçtiğiniz sanat eserini incelemiş olacaksınız.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Sanatçı ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi yazınız.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi
 - Eserin adı
 - Yapım yılı
4. Madde ve Teknik:
 - Eserin ebatları ve kullanılan malzeme, tekniği
5. Konu:
 - Kitabe, anıt, mezar, resim, figür, tapınaklar, heykel gibi...
6. Figürlerin durumu:
 - Eserde bulunan motifler, simgeler, insan ve hayvan figürlerinin durumu gibi...
7. Form ve inşaa:
 - Eserin kuruluşunda bulunan kompozisyon elemanlarının durumu: denge, hareket, ritm, ılık-gölge ...
8. Öz (İçerik):
 - Düşünce yönünden değeri, esas uygulanmak istenen içerik

KONTROL LİSTESİ

AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
Araştırma ve veri topladınız mı?		
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Sanat eseri araştırması yaptınız mı?		
Sanatçının adını, eserin adını, yapım yılını araştırdınız mı?		
Madde ve teknik yönünden incelendiniz mi?		
Konu yönünden incelediniz mi?		
Figürlerin durumu yönünden incelediniz mi ?		
Form ve inşaa yönünden incelediniz mi?		
Öz yönünden incelediniz mi?(içerik-yorum-yargı)		

Aşağıdaki kriterlere göre çalışmanızı değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz ‘Evet’ ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ‘Hayır’ larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı ‘Evet’ ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ 6

AMAÇ

Roma sanatını inceleyerek döneme ait eserlerin ikonografik çözümlemesini yapabilecektir.

ARAŞTIRMA

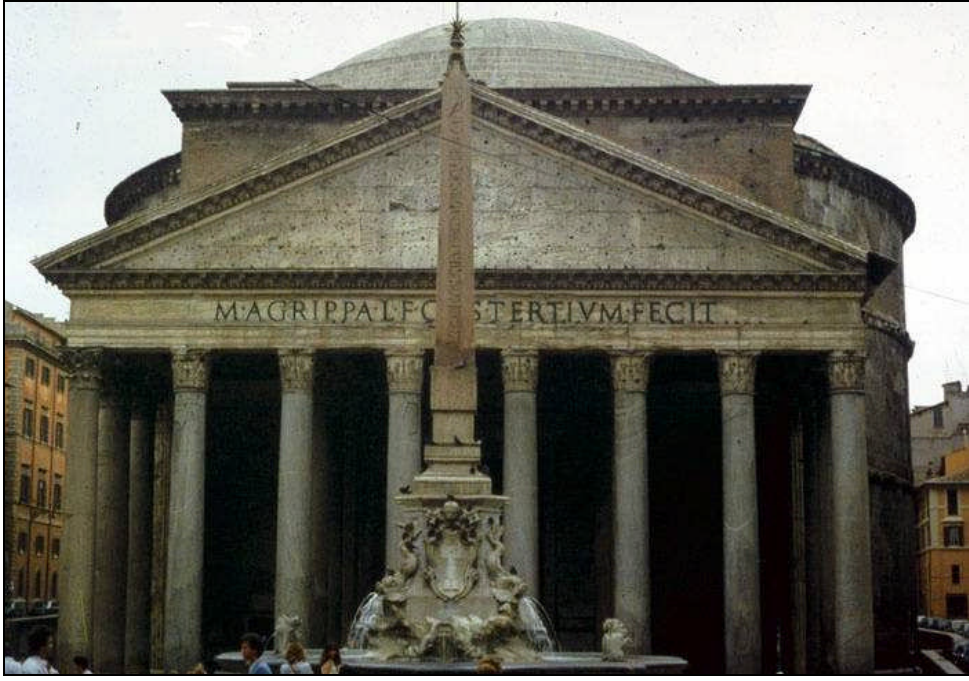
Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Roma sanatı genel özellikleri ve önemli sanat eserlerini inceleyiniz.

Araştırma işlemleri için internet ortamı, kütüphane, üniversitelerin sanat tarihi ve arkeoloji bölümleri

6. ROMA SANATI

Hellenistik çağın bitimiyle sanatın merkezi Batı Anadolu ve Yunanistan'dan Roma'ya kaymıştır. Roma sanatının köklerini ise italik Etrüsk ve Hellenistik sanatta aramak gerekir. Etrüskler, olasılıkla MÖ1. binin başlarında Anadolu'dan İtalya'ya geçmişler ve büyük bir uygarlık kurmuşlardır. Surlarla çevrili şehirlerde taş temeller üzerine kerpiç duvarlı ve ahşap çatılı evler ile tapınaklar yapmışlardır. Mezar mimarisine de büyük önem vermişler, mezar odalarını kabartmalarla ya da fresklerle süslenmişlerdir. Etrüsk yapı tekniğine ek olarak kireç harcının kullanılması da Roma mimarisinin gelişmesinde büyük etken olmuştur. Harcın kullanılmasıyla kemer ve kubbe tekniği ilerlemiş ve geniş mekânların üzerleri örtülebilmiştir. Etrüsk geleneğini sürdüren Roma tapınağı ise, yüksek bir kaide üzerinde, ön cephesinde geniş bir merdivenle çıkılan derin bir portik ve geresindeki dikdörtgen celladan oluşur. Genellikle Korint düzeni yaygındır. Cellanın duvarlarında ise ön cephenin sütunları yarım sütun şeklinde devam ettirilmiştir. Ayrıca yuvarlak tapınaklar da yapılmıştır. En önemlisi İmparator Hadrianus döneminde Roma'da yapılan Pantheon'dur. Üzeri büyük bir kubbe ile örtülmüştür. Anadolu ise Roma egemenliği altında olmasına karşın, mimaride eski geleneğini sürdürmüştür. Ankara Augustus Tapınağı ile Aizanoi'deki (Çavdarhisar) Zeus Tapınağı da Roma çağında Yunan geleneğini sürdüren yapılardır.

Resim 6.1: Roma Phanteon

Roma tapınakları, avluların ortasında ya da gerisinde ama hep tam eksende yer alacak şekilde yapılmışlardır. Bu avlulara toplantı ve Pazaryeri olan agoranın karışlığı olarak Roma'da "forum" adı verilir. Özellikle imparator forumları çok görkemli komplekslerdir.

Tiyatro yapıları da Roma mimarisinin en önemli yapıtları arasında yer alırlar. Bu tiyatrolar, Yunan tiyatroları gibi sahne binası, yarım daire şeklinde meydan ve oturma kademelerinden oluşmaktaydı. Ama sahne binası çok gelişmiş olup, oturma basamakları ile birleştirilerek mimari bir bütünlük sağlanmıştır. Bu tiyatroların en iyi örneği, Antalya yakınlarındaki Aspendos Tiyatrosu'dur. Gelişen kemer ve tonoz yapımı sayesinde, oturma basamakları kemerli mekânlar üzerine oturtulabilmekte, böylece Side'de olduğu gibi düz bir arazide de tiyatro yapılabilmekteydi. Ayrıca oval bir alanı tamamen çevreleyen oturma kademelerinden oluşan anfitiyatrolar, gladyatör oyunları ya da vahşi hayvanların boğuşmaları için yapılmışlardır. Bunların en başarılı örneği Roma'daki Colosseum'dur. Bu yapının dış cephesinde bilinen her üç düzen de kullanılmıştır.

Resim 6.2: Roma Colosseum

Roma mimarisinin en önemli yapı tiplerinden biri de hamamlardır. Bu hamamlarda bazı bölümler alttan ve duvardan ısıtılarak sıcak mekanlar elde edilmişti. Soyunma yerleri, soğuk, ılık ve sıcak mekanlar hamamın en önemli bölümlerini oluşturuyordu. Hamamlar imparatorluk döneminde kitaplıklar, konferans salonları, havuzlar, spor salonları ile birleştirilerek görkemli yapılar haline almıştır. Roma'da Diokletianos ve Carakalla hamamları ile Anadolu'da Miletos, Ankara, Ephesos ve Perge'deki hamamlar en önemli örneklerdir.

Resim 6.3: Roma Diocletian Hamamı

Resim 6.4: Roma Caracalla Hamamı

Şehirlere ve hamamlara su, kaynaktan su köprüleri ile sağlanırdı. Fransa'daki Pont du Gard ve Antalya'daki Aspendos su kemerleri günümüze kalan en iyi örneklerdir. İmparator Valens zamanında yapılmış olan İstanbul'daki Bozdoğan Kemeru de bu tip yapıların geç örneklerinden biridir.

Roma mimarisi hakkında en iyi fikir veren evler, Pompei ve Herkulaneum'dakilerdir. Bu evlerin esasını atrium denilen üzeri örtülü, tavanının ortasında bir delik ve tam altında havuz bulunan bir mekân oluşturmaktadır. Bunun çevresinde ise dükkânlar, yemek ve yatak odaları ile bahçe yer almaktaydı. Bu tip evlerin yanı sıra sütunlu avlulu Yunan tipi evler ile apartman tipinde çok katlı evler de yapılmıştır. Evlerden başka, zengin kişilerin villaları ve imparator sarayları da Roma uygarlığının zenginliğini ve görkemini gösteren yapılardır.

Roma kentinin en önemli öğelerinden biri de her iki yanında dükkânlar bulunan direkli caddelerdir. Bu caddeleri ya da meydanları süsleyen taklar ise heykel taşıyıcı olup, üzeri tonoz kemerle örtülü bir ya da üç gözlü geçitlere sahiptirler. Tek gözlü taklara Roma'da Titus, üç gözlülere yine Roma'daki Konstantin takı örnek gösterilebilir.

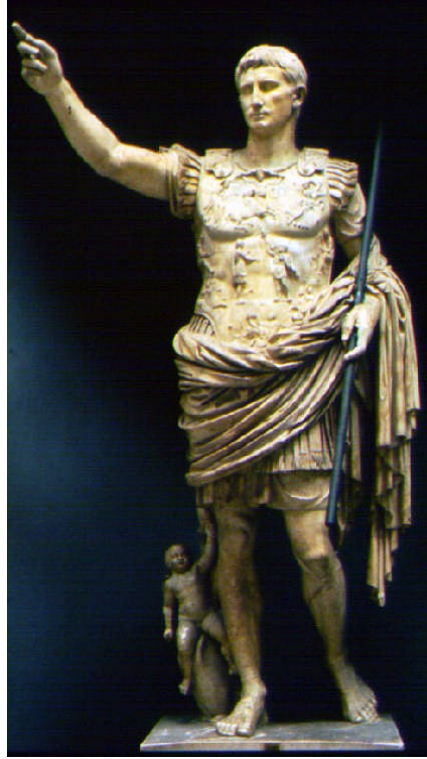
Resim 6.5: Roma Konstantin Takı

Heykeltıraşlıkta ise Romalılar, Yunanlılar kadar yaratıcı olamamışlardır. Yunan yapıtlarını toplayarak ülkelerine getirmişler, koleksiyonlar yapmışlar ve bunları kopya ederek çoğaltmışlardır. Bu kopyalar Yunan heykeltıraşlığı hakkında önemli bilgiler edinmemize neden olmuştur.

Romalılar, plastik sanatların portre ve tarihi kabartma kolunda ise orijinal yapıtlar ortaya koymuşlardır. Roma portre sanatı ölümler kültüründen doğmuştur. Yunan portrelerinde görülen idealizm yerine realist bir üslup uygulamışlar ve bugünlülere benzer portreler yaratmışlardır. Roma cumhuriyet döneminde portrelerde kişisel hatların realist bir tarzda gösterilmesine önem verilmiştir. Augustus'un Prima porta heykeli bunun en güzel örneğidir. Flaviuslar döneminde de bu üslup sürmüş, ancak imparator Trajanus ve Hadrianus döneminde gölge-ışık oyunlarından ve hareketli ifadelerden vazgeçilerek, Yunan etkisi altında, realist hatlar hafifletilmiş olarak verilmiştir.

Resim 6.6: Trajanus Büst

Resim 6.7: Augustus Heykeli

Belirli bir zaman ve yerde meydana gelen bir olayı betimleyen tarihi kabartmaların en önemlilerinden biri, Augustus zamanında Roma’da yapılmış olan Ara Pacis yani Barış Sunağı’nın kabartmalarıdır. Bu kabartmalarda Roma kentinin geçmişi ile ilgili sahneler, imparator ve ailesinin, yüksek memurların portreleri tasvir edilmiştir. Roma’daki Titus Zafer Takı’nın kabartmalarında ise imparatorun zafer alayı ve ele geçirdiği ganimetler gösterilmiştir. İmparator Trajanus’un sütunu üzerinde de imparatorun Dakia seferi ile ilgili savaş sahneleri devam eden bir tablo gibi betimlenmiştir.

Resim 6.8: Roma, Ara Pacis Barış Sunağı Kabartmaları

Roma sanatının tüm dallarında eyaletlerin etkisi açıkça görülmektedir. Bu eyaletlerin en önemlilerinden biri de Anadolu’dur. Anadolu, daha tarih öncesi çağlardan beri büyük bir uygarlığın beşiği olmuş ve etkilerini çağlar boyunca sürdürmüştür.

UYGULAMA FAALİYETİ

Resim 6.9: Ephesos

Roma dönemine ait sanat eserinin ikonografik ve plastik açıdan çözümlemesini yapmak.

Bizim seçmiş olduğumuz sanat eseri Roma dönemi sanatına ait Açık Hava Tiyatrosudur.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Roma döneminde yapılmış açık hava tiyatrosu
3. Eserin Genel Tanımı:

➤ Eserin Dönemi	: Roma Dönemi
➤ Eserin adı	: Efes Büyük Tiyatro
➤ Yapım yılı	: MÖ 5. yy

4. Madde ve Teknik:
 - Panayır Dağı'nın eğiminden yararlanılarak yapılan tiyatro, ilk kez Lysimakhos Dönemi'nde inşa edilmiş, daha sonra çeşitli değişikliklere uğratılmıştır.
 - Tiyatro, diğer tüm antik tiyatro yapıları gibi üç ana bölümden oluşmuştur. Bunlar; sahne yapısı (scene), orkestra denilen alan ve izleyicilerin bulunduğu cavea bölümleridir.
5. Konu:
 - Oyunlar sırasında geçitlerden giren koro, orkestranın iki yanında yer alır ve söz sırası kendilerine gelince topluca konuşurlardı. Oyunların başlamasından önce tanrı Dionysos için, orkestranın tam önünde bulunması gereken sunak önünde tören yapılıyordu. Tiyatro oyunlarının kökeninde şarap tanrısı Dionysos'a yapılan ayin ve törenler bulunur. Bu yüzden her oyun öncesinde Dionysos için tören yapıp çoğunlukla kurban kesilmesi bir gelenektir.
6. Figürlerin Durumu:
 - Yüksekliği yaklaşık 18 m' yi bulan sahne binası yapının en gösterişli yeri idi. Burası daha çok izleyicilere doğru yönelen iç cephesine önem verilerek üç katlı ve sütunlu olarak yapılmıştır. Sütunların arkasındaki üçgen ve yarım yuvarlak alınlıklı nişlerde heykeller bulunmaktaydı. Halen sağlam durumdaki zemin kat, kuzey-güney yönünde uzanan bir giriş ve bunun batı yanında sıralanmış sekiz odadan oluşmuştur.
 - Bunlardan iki uçtakiler, yapının batısındaki dar bir terasa açılırlar. Tam ortada orkestraya geçit veren dar bir kapı vardır.
 - Klasik Dönemde (MÖ 5. yy) tiyatrolarda ayrıca bir sahne yapısı yapılmamıştır. Sanatçılar oyunlarını orkestrada bulunan koro ile aynı düzeyde oynarlardı. Bu bazen çok az farklı bir yükseklikte yapılırdı. Hellenistik Çağ ile birlikte orkestra küçültülmüş, aktörler için küçük, dar sahneler kullanılmaya başlanmıştır. Bu tür uygulamada uzakta bulunan izleyiciler daha rahat duyabiliyor, öndekiler ise daha rahat görebiliyorlardı.
7. Form ve İnşa:
 - Günümüzde kanalına ait kalıntıları görülen Hellenistik tiyatronun orkestrası daha küçüktü. Roma İmparatorluğu döneminde çapı 5 m. kadar genişletilmiştir. Tabanı, bir bölümü yeşil olan mermer plakalarla kaplıdır. İzleyicilerin oturdukları cavea da yarım daireyi aşar. Orkestra tabanından en üst noktasına kadar olan yüksekliği 38 m.' yi çapı da 154 m.' yi bulur. 24.000 kişiyi alabilecek genişliktedir. İki diazoma ile üçe bölünmüştür. Kerkides denilen dikine merdivenlerin sayısı on ikidir.
8. Öz (İçerik):
 - Tiyatro o dönemin en önemli etkinliğidir. Efes Büyük Tiyatrosu'nda "demos" denen, tüm Efeslilerin katıldığı toplantılar da yapılmıştır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet ile ilgili hangi bilgileri kazandığınızı aşağıdaki soruları cevaplayarak belirleyiniz.

Aşağıdaki cümleleri doğru veya yanlış olarak değerlendiriniz.

1. En önemli Roma tapınağı hangisidir?
A) Zeus-Aizanoi
B) Augustus-Ankara
C) Artemis-Efes
D) Pantheon-Roma
2. Colloseum hangi şehirdedir?
A) Atina
B) Roma
C) Miletos
D) Aspendo
3. Aşağıdaki Roma hamamlarından hangisi Anadolu'da değildir?
A) Perge
B) Miletos
C) Ephesos
D) Caracalla
4. Hangisi üç gözlü zafer takıdır?
A) Titus Takı
B) Zeus Takı
C) Apollon Takı
D) Konstantin Takı
5. Roma heykel sanatında hangi üslup göze çarpar?
A) İdealist
B) Realist
C) Klasik
D) Modern

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

KONTROL LİSTESİ

Roma dönemine ait bir eser seçerek önerilen işlem basamaklarına göre eseri inceleyiniz.

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda seçtiğiniz sanat eserini incelemiş olacaksınız.

1. Kullanılacak araç ve gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Sanatçı ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi yazınız.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi
 - Eserin adı
 - Yapım yılı
4. Madde ve Teknik:
 - Eserin ebatları ve kullanılan malzeme, tekniği
5. Konu:
 - Kitabe, anıt, mezar, resim, figür, tapınaklar, heykel gibi...
6. Figürlerin durumu:
 - Eserde bulunan motifler, simgeler, insan ve hayvan figürlerinin durumu gibi...
7. Form ve inşaa:
 - Eserin kuruluşunda bulunan kompozisyon elemanlarının durumu: denge, hareket, ritm, ışıık-gölge ...
8. Öz (İçerik):
 - Düşünce yönünden değeri, esas uygulanmak istenen içerik

AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
Araştırma ve veri topladınız mı?		
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Sanat eseri araştırması yaptınız mı?		
Sanatçının adını, eserin adını, yapım yılını araştırdınız mı?		
Madde ve teknik yönünden incelendiniz mi?		
Konu yönünden incelediniz mi?		
Figürlerin durumu yönünden incelediniz mi ?		
Form ve inşaa yönünden incelediniz mi?		
Öz yönünden incelediniz mi?(içerik-yorum-yargı)		

Aşağıdaki ölçütlere göre çalışmanızı değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz ‘Evet’ ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ‘Hayır’ larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı ‘evet’ ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

Bu modül ile ilgili hangi bilgileri kazandığınızı aşağıdaki soruları cevaplayarak belirleyiniz.

Aşağıdakilerden doğru olan şıkkı işaretleyiniz.

1. ‘Mikrolit’ diye adlandırılan çakmaktaşıdan yapılmış geometrik biçimli minik aletlere hangi tarih çağlarında rastlanır?
A) Mezolitik çağ
B) Kalkolitik çağ
C) Neolitik çağ
D) Paleolitik çağ
2. Aşağıdakilerden hangisi Mezopotamya’da var olan bir medeniyet değildir?
A) Asurlular
B) Sümerler
C) Karahanlılar
D) Akkadlar
3. Tarihte Yukarı Mısır’da, aşağıdakilerden hangi kültürel dönem var olmamıştır?
A) (Hiksoslar) (M.Ö. 1700-1555)
B) Badarian (M.Ö. 4500-4000)
C) Naqada II (Garzean)
D) Naqada I (Amratian) (M.Ö.4000-3500)
4. Hitit Devletinin Başkenti neresidir?
A) Hattuşaş
B) Tümüls
C) Lydia
D) Tuşpa
5. Yunan Sanatı taştan yapılan tapınaklarda hangi düzen hakimdi?
A) Dor
B) İyon
C) Korint
D) Hepsi

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz bir sonraki modüle geçiniz.

PERFORMANS TESTİ(YETERLİK ÖLÇME)

Tarih Çağları ve Roma, Yunan, Mezopotamya, Mısır, Anadolu uygarlıkları dönemlerinden birine ait bir eser seçerek önerilen işlem basamaklarına göre eseri inceleyiniz.

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda seçtiğiniz sanat eserini incelemiş olacaksınız.

1. Kullanılacak Araç ve Gereçler:
 - İncelenecek döneme ait eserler
 - Dönemle ilgili yazılı, görsel bilgiler
 - DVD, VCD
 - İnternet, galeri, müze kaynakları
 - Kalem, kâğıt
2. Araştırma:
 - Sanatçı ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi yazınız.
3. Eserin Genel Tanımı:
 - Eserin Dönemi
 - Eserin adı
 - Yapım yılı
4. Madde ve Teknik:
 - Eserin ebatları ve kullanılan malzeme, tekniği
5. Konu:
 - Kitabe, anıt, mezar, resim, figür, tapınaklar, heykel gibi...
6. Figürlerin durumu:
 - Eserde bulunan motifler, simgeler, insan ve hayvan figürlerinin durumu gibi...
7. Form ve inşaa:
 - Eserin kuruluşunda bulunan kompozisyon elemanlarının durumu: denge, hareket, ritm, ışıık-gölge ...
8. Öz (İçerik):
 - Düşünce yönünden değeri, esas uygulanmak istenen içerik

AÇIKLAMA: Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri EVET ve HAYIR kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.		
Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
Araştırma ve veri topladınız mı?		
Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
Sanat eseri araştırması yaptınız mı?		
Sanatçının adını, eserin adını, yapım yılını araştırdınız mı?		
Madde ve teknik yönünden incelendiniz mi?		
Konu yönünden incelediniz mi?		
Figürlerin durumu yönünden incelediniz mi ?		
Form ve inşaa yönünden incelediniz mi?		
Öz yönünden incelediniz mi?(içerik-yorum-yargı)		

Yukarıda yaptığınız örnek uygulama ile modül ile kazandığınız yeterli ölçeceksiniz. Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Bu uygulama ile kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz ‘Evet’ ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. ‘Hayır’ larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı ‘evet’ ise bir sonraki modüle geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1'İN CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	D
2-	D
3-	C
4-	C
5-	A

ÖĞRENME FAALİYETİ 2'NİN CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	D
2-	Y
3-	Y
4-	D
5-	D

ÖĞRENME FAALİYETİ 3'ÜN CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	D
2-	A
3-	A
4-	B
5-	A

ÖĞRENME FAALİYETİ 4'ÜN CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	D
2-	Y
3-	D
4-	D
5-	Y
6-	D
7-	Y
8-	D

ÖĞRENME FAALİYETİ 5'İN CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	Y
2-	D
3-	D
4-	D
5-	Y
6-	D

ÖĞRENME FAALİYETİ 6'NIN CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	D
2-	B
3-	D
4-	D
5-	B

MODÜL DEĞERLENDİRME TESTİ CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1-	A
2-	C
3-	A
4-	A
5-	D

Cevaplarınızı cevap anahtarları ile karşılaştırarak kendinizi değerlendiriniz.

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- www.archnet.org
- www.bbc.co.uk
- www.metmuseum.org
- www.harpy.uccs.edu
- www.ancientgreece.com
- www.louvre.fr
- www.hp.uab.edu
- www.lexicorient.com
- www.culture.gouv.fr
- www.insecula.com

KAYNAKÇA

- GOMBRICH E. H., **Sanatın Öyküsü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1992.
- TURANİ Adnan, **Dünya Sanat Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1992.
- www.kultur.gov.tr
- www.petekarici.com
- www.wikipedia.org